

AKÇAABAT / ORTAMAHALLE GİYİM KÜLTÜRÜ* (1930-1970)

Nazmiye AYDIN**

ÖZ

Trabzon ilinin batı sahilinde yer alan Akçaabat, kültüründe Roma, Bizans, Komnenos ve Osmanlı döneminin izlerini barındıran tarihi yerleri, zengin ve köklü kültürü, folkloru, jeopolitik konumu, coğrafik yapısı, çok zengin bitki örtüsüyle Doğu Karadeniz'in en eski yerleşim yerlerinden biridir.

Antik çağdan günümüze Akçaabat ve çok sayıda tarihi eseriyle Ortamahalle, 19 yy. Osmanlı dönemi sivil mimarlık örneği tarihi evleri, dar sokakları, merdivenleri, duvarları, çeşmeleri ile geçmişin izlerini günümüze taşımaktadır.

Akçaabat'ın diğer mahallelerine göre hep farklılık göstermiş Ortamahalle'de aile içinde, kadınlar tarafından kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi, beceri ve deneyimler sonucu ortaya çıkmış giyim kültürü bu çalışmanın konusu olmuş, 1930'lu yıllardan itibaren Ortamahalle'de giyim kültürüne yön veren mahalle terzileri ve bu terziler tarafından Ortamahalle'de yaşamış kişilere dikilen gelinlik, gelin ağırlığı, nişan, nikâh, sokak ve ev kıyafetleri, erkek, çocuk, okul kıyafetleri araştırılmış, yaşamın içinde oluşan giyim kültürü saptanmaya çalışılmıştır.

Çalışmayı gerçekleştirmek için literatür taraması yapılarak çalışmanın bilimsel bir tabana oturtulması sağlanmış, araştırmada alan araştırması, kaynak kişi görüşmesi ve yerinde gözlem teknikleri kullanılmış, araştırma fotoğraflar ile belgelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Akçaabat, Ortamahalle, Giyim, Giyim Kültürü, Ortamahalle Giyim Kültürü

LIFE AND CLOTHING CULTURE IN THE DISTRICT OF ORTAMAHALLE, AKÇAABAT (1930-1970)

ABSTRACT

Located on the western coast of the province of Trabzon, Akçaabat is one of the oldest settlements in the Eastern Black Sea region. It is significant for its precious historical places displaying the traces of Roman, Byzantine, Komnenos and Ottoman period. It is marked with diverse and rooted culture, folklore, geopolitical position, geographical structure and prosperous flora. This study reviews the history of Akçaabat from ancient times to present day and explores many historical artefacts in Ortamahalle since the 19th century. The samples of historical houses from Ottoman period represent the civil architecture at the time through narrow

* *Gönderim Tarihi:* 24.10.2019. *Kabul Tarihi:* 08.09.2020.

** *Öğr. Gör.*, KTÜ. Trabzon Meslek Yüksekokulu, TRABZON. nazmiyeaydin@ktu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-3358-671X

streets, stairs, walls, and fountains, which carry the traces of the past to the present. This study examines the clothing culture that emerged as a result of the knowledge, skills, and experience passed down by women from generation to generation in Ortamahalle, always a remarkable district in Akçaabat. The study deals with the clothing culture, and its idiosyncratic place in social life through the wedding dress, bridal weight, engagement, wedding, street and house clothes, uniforms for men, child uniforms and school uniforms, all designed and made by the local tailors for generations long in Ortamahalle. The study reviewed field literature, historical accounts and other sources. The study also used field research, interviews with local persons and on-site observation techniques as well as surveying the relevant documents, including significant photographs.

Keywords: Akçaabat, Ortamahalle, Clothing, Clothing Culture, Ortamahalle Clothing Culture

Giriş

Trabzon ilinin batı sahilinde yer alan Akçaabat, kültüründe Roma, Bizans, Komnenos ve Osmanlı döneminin izlerini barındırmaktadır. Kuzeyde Karadeniz, doğuda Ortahisar, güneyde Maçka, güneybatıda Düzköy, batıda ise Çarşıbaşı ve Vakfikebir ilçeleriyle çevrili, deniz seviyesinden 50-60 metre ile 110-120 metre *arasındaki* yükseltide konumlanmış, Trabzon'un 13 km. batısında yer alan, tarihi M.Ö. 2000'lere kadar uzanan bir ilçedir¹.

Akçaabat, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde farklı özelliklere sahip, yazları sıcak ve kurak, kışları ılık olması nedeniyle Akdeniz iklimi özelliğine sahiptir². Tarihi yerleri, zengin ve köklü kültürü, folkloru, jeopolitik konumu, coğrafik yapısı, çok zengin bitki örtüsüyle Doğu Karadeniz'in en eski yerleşim yerlerinden biridir³.

Madrid Milli Kütüphanesinde bulunan Klavion'un "Şark Seyahati" adlı eserinde: "Hava elverişli olmadığı için fındık yüklü gemi, Trabzon'un batısında 6 mil uzakta olan 'Blâton'dan geri dönmüştü" diyerek Blâton adını anmakta ve burasının eski bir merkez olduğunu söylemektedir. Bu da M.Ö. 4'üncü yüzyılda Akçaabat'ın önemli bir yerleşim birimi olduğunu göstermektedir. Kentin bilinen en eski adı 'Platana' olup Yunanca 'çınar ağacı' anlamına gelmektedir. Bijişkyan (1817) seyahatnamesinde kentnin adı hakkında şu açıklamayı yapmıştır: "Platana, altı mil uzakta Yoros Koyu'nun içinde bir kasabadır. Platana çınar ağacı demektir, çünkü eskiden yöre halkı çınar ağacına tapardı. Bununla beraber, bazıları Polathane yani 'demir fabrikası' olarak zikrederler." İlçenin ismi üzerinde etimolojik ayrıştırma yapılarak "Akça'dan âbad olmuş yer, zengin

¹ Emine Akın Saka-Sevinç Ertürk-Hamiyet Özen, "Geleneksel Akçaabat Evleri'nin Miras Değeri", *Uluslararası Düinden Bugüne Akçaabat Sempozyumu 2013*, Akçaabat Belediyesi, İstanbul 2014, s. 445-460.

² *Akçaabat Tarihi Ortamahalle Evleri*, Akçaabat Belediyesi, Trabzon 2017, s. 1.

³ *Kültür Sanat ve Turizm Şehri Akçaabat*, Akçaabat Belediyesi, Trabzon 2017, s. 3.

yer” anlamında *Akçaabat* adının verildiği de rivayet edilir, eski Türkçeden kaynaklanan ‘batıdaki şehir’ anlamına geldiği de iddia edilmektedir⁴.

Günümüzde horonu ve köftesi ile tanınan, kültür, sanat ve turizm şehri olarak tanımlanan Akçaabat, antik çağdan günümüze, Karadeniz’in hırçın dalgalarından kaçan gemicilere kucak açmış, doğal limanıyla gemilere sığınak olmuştur⁵. Akçaabat aynı zamanda Doğu Karadeniz kentlerinin içinde tarihi oldukça eskilere uzanan nadir yerlerden biri olma özelliğini korumaktadır. Mahalle kültürünün bir bütün halinde sergilendiği Orta Mahalle bu tarihi kentin en önemli yerleşim yerlerinden biridir⁶.

Evleri, sokakları, çiçekleri ve yaşam kültürü ile güneşe selam duran tarihi Ortamahalle, Akçaabat ilçesinin en eski üç mahallesinden biri olup, adı Galinos olarak bilinmektedir⁷. Barındırdığı çok sayıda tarihi eseriyle Ortamahalle, 19 yy. Osmanlı dönemi sivil mimarlık örneği tarihi evleri, Arnavut kaldırımlı dar sokakları, merdivenleri, duvarları ve çeşmeleriyle geçmişin izlerini günümüze taşımaktadır⁸. Ülkemizde mahalle ölçeğinde, sit alanı olan, tarihi dokusunu tek tek evler olarak değil, mahalle ve sokak ölçeğinde bir bütün olarak yansıtmayla ön plana çıkan ender bir yerleşim yeridir⁹.

24/ 08/ 1988 tarihinde kentsel sit alanı olarak ilan edilmiş Ortamahalle¹⁰ birçok araştırmaya konu olmuş, ancak giyim ve giyim kültürü konusunda yok denecek kadar az çalışma yapılmıştır. Bu konudaki eksikliği gidermek üzere Ortamahalle’de somut olmayan kültürel miraslar içinde yer alan giyim kültürünün araştırılması amaçlanmış, yapılan saha çalışmasında yüz yüze görüşme yöntemiyle bilgi ve belgeler derlenmiştir.

Bu çalışmada 1930-1970 yılları arasında Akçaabat/ Ortamahalle’de hem dikiş- nakış eğitimi verip, hem terzilik yaparak giyim kültürüne yön veren mahalle terzileri ve bu terziler tarafından Ortamahalle’de yaşamış kişilere dikilen gelinlik, gelin ağırlığı, nişan, nikâh, kıyafetleri, sokak ve ev kıyafetleri, erkek, çocuk, okul kıyafetleri araştırılmış, giyim kültürünün birer unsuru olan bu kıyafetler, kıyafetlerin dikiminde kullanılan kumaşlar, kumaş satın alınan mağazalar, giysi modelleri ve süslemeler konusunda derlenen bilgi ve belgeler ışığında, giysilerin kumaş, model, dikiş, tür ve dönem ayrıntılarına inilerek Ortamahalle giyim kültürü saptanmaya çalışılmıştır.

⁴ <http://www.trabzonkulturturizm.gov.tr/TR,57613/akcaabat.html> 2018.

⁵ *Trabzon*, Haz. Volkan Canalıoğlu-İsmail Kansız-Veyssel Usta, Trabzon Valiliği Yayınları, İstanbul 2002, s.526.

⁶ Necmettin Aygün, *XIX. Yüzyılın Ortalarında Trabzon’da Sosyal ve İktisadi Yapı*’, Karadeniz Araştırmaları, C: 5, S: 17, Bahar 2008, s.75-111.

⁷ *Kültür, Sanat ve Turizm Şehri Akçaabat*, s. 30.

⁸ *Trabzon, a.g.e.*, s. 526.

⁹ *Akçaabat Tarihi Ortamahalle Evleri*, Akçaabat Belediyesi, Trabzon 2017, s. 2.

¹⁰ *Akçaabat Tarihi Ortamahalle Evleri*, s. 3.

1.Giyim

Giyilen şeylerin tümü, giysi, giyecek¹¹ olarak tanımlanan giyim, ilk çağlarda insanların vücutlarını doğa koşullarından koruyan, uygarlığın ilerlemesi ve modanın etkisi ile değişiklik gösteren, insan vücuduna göre şekil alan giysilerin tümü olup, insanoğlunun en temel gereksinimlerinden biridir.¹²

İlk insanlar kendilerini ve vücutlarını doğa koşullarına karşı korumak için giyime ihtiyaç duymuş, giyinmeye başlamış ve daha sonra buna süslenme arzusu karışmıştır. Giyim ihtiyacını karşılamak üzere soğuk ülkelerde yaşayanlar avladıkları hayvanların postlarına bürünerek, sıcak ülke insanları ise sazlarla, çeşitli bitkilerle vücutlarını korumaya çalışmışlardır. İnsanların uygarlık ve kültür düzeylerinin gelişmesi her alanda olduğu gibi giyimde de kendini göstermiş, önce doğa koşullarından korunmak amacıyla giyinen insan, daha sonra süslenmek amacıyla da giyinmeye başlamıştır.¹³ İlk insanların çıplak vücutlarını renkli toprak boyalar ile boyayıp süsledikleri, dış güzelliklerini artırmaya çalıştıkları çeşitli kaynaklarda belirtilmektedir. Yapılan arkeolojik araştırmalarda Mısır mezarlarından çıkarılan çok özel işçiliğe sahip tuvalet takımları, parfüm şişeleri, allık kapları, mermer ve altından yapılmış yağ sürühileri, metalden yapılmış saplı parlak aynalar, Mısır'da süse ve süslenmeye çok önem verildiğini göstermektedir.¹⁴

Giyim ilk çağlardan günümüze pek çok evreler geçirmiş olup, insanlar buldukları uygarlık düzeyine göre giysiler yaratmış, her ulus kendi gelenek göreneği, adet ve inancı, ekonomisi, siyaseti, iklimi, gelişmişlik düzeyi, yaşam koşullarına göre giyimlerini şekillendirmiş, bu şekillendirmelerden Türk, Alman, Japon giysisi v.b. gibi her ulusun kendine özgü ulusal, giysileri ortaya çıkmıştır.¹⁵

Bu giysilerin kesimi ve stiline binlerce yıldan fazla bir geçmişi olup, çıkış noktalarını gereksinim, işlevsellik ve mevcut yerel malzemeler oluşturmuştur. Bir zamanlar herhangi bir giysiyi oluşturmak amacıyla iki parça malzemeyi birleştirmek için bir iğne kullanarak veya birkaç ilmek atarak yapılan basit işlemler, özenle süslenmiş mükemmel ürünlerin gelişmesine katkıda bulunup gelişmiş, yeni ürünlerin üretimine katkı sağlamıştır.¹⁶

Kendine özgü söz dağarcığı, dilbilgisi olan giysilerin, karşıdaki kişiler tarafından okunabilen işaret dillerinin varlığı, giysilerin görsel dilleri olduğunu göstermektedir. Bu nedenle insanın en temel ihtiyacı olan giyim, bir iletişim

¹¹ *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu, İstanbul 1992, s. 553.

¹² Yurdağül Muratoğlu-Fatma Demir Şener, *Kadın Giysi Tasarımı Etek*, Ya-Pa Yayınları, İstanbul 2002, s. 7

¹³ Fatma Bayraktar, *Dış Giyim Temel Bilgi ve İşlemler*, Ankara 1976, s. 11

¹⁴ Şadiye Günvaran-Olcay Gökçel, *Giyimde Ön Bilgiler*, Emel Matbaası, Ankara 1968, s. 7

¹⁵ Bayraktar, *a.g.e.*, s.11

¹⁶ *Moda, Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2013, s.12.

şekli, iletişim dili olmuş¹⁷, zamanla toplumların kültürel bir simgesi haline gelmiş ve birçok işlevi de bünyesine katarak¹⁸ giyim kültürünü oluşturmuştur.

2.Giyim Kültürü

Dünyanın var oluşu kadar eski olan giyim¹⁹ ilk çağlarda doğa koşullarından korunmak amacıyla ortaya çıkmış fakat daha sonraları etik, toplumsal, coğrafi koşullar gibi birçok durumdan etkilenerek şekil değişikliğine uğramıştır²⁰. Tarihin her döneminde insanoğlu için hem bir kültürel kimlik, hem de zengin bir iletişim dili olmuş, inançlar, örf ve adetlerle şekil almış, bu şekiller giyim kuşama yansımış ve insanın sosyal hayattaki yerini belirlemiştir. Kültürel ve toplumsal yapıda yaşanan hızlı değişimler, ekonomik durum, iklim koşulları, yaş, vücut yapısı, moda gibi etkenlerin giyim kuşamı etkilemesi sonucu ortaya çıkan yerel, bölgesel, ulusal giysiler toplumların somut olmayan kültürel miraslarından giyim kültürünü meydana getirmiştir.

Toplumsal bir içeriğe sahip giyim kültürü, yüzyıllar gibi çok uzun bir zaman dilimine yayılmış, kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi, beceri ve deneyimler sonucunda şekillenmiştir²¹. Giyim kültürünün temel özelliklerini kültürel öğeler, ekonomik ilişkiler ve zamanın ruhu belirlemiştir. Bir tarafıyla sadece giyinmek ve örtünmek olarak tanımlanan giyim, diğer tarafıyla kültürün dışı vurumu olarak derin anlamlar taşımış²², insanlar için örtünme aracı olmanın yanında, kişinin ekonomik, toplumsal, siyasal, ya da meslek statüsünün göstergesi olmuştur. Bir ulusu diğerlerinden ayıran en önemli kültür unsurlarından birisi kendine özgü giyinme biçimi ve giysiler, olmuş, her kültür kendisine göre bir tarz belirleyerek mensuplarına onu giydirmiştir. Kısaca somut olmayan kültürel miraslar arasında yer alan giyim-kuşam bir ülkenin, bir devrin, bir kişinin özelliklerini yansıtarak kültürün temsilcisi haline gelmiştir²³.

Giyim- kuşam kültürü eğitim, kültür ve ekonomik seviyenin yükselmesi, modanın etkisi gibi pek çok nedenle geleneksellikten evrenselliğe doğru hızla yön değiştirmeye başlamış, 1930'lu yıllarda dünyada şıklığın değil, son derece rahat, gerçekçi, biraz da cesaret isteyen sade giyim tarzı tercih edilmeye başlanmıştır. 1939 yılında II. Dünya Savaşı'nın başlaması abartılı ve ölçsüz tasarımların sonunu getirmiş, abartılı pililer ve dantellerden vazgeçilmiş, tarzların sadeleştirilmesi bir tür sivil üniformaya geçiş sürecini başlatmıştır²⁴.

¹⁷ Gözde Bursalıgil, *Antropolojik Açından Giyim Kültürü*, MSÜ Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s. IV.

¹⁸ Eyyub Şimşek, "On Sekizinci Yüzyılın Başında Trabzon'da Giyim-Kuşam (1700-1725)", *Mavi Atlas GŞÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Güz 2013, S: 1, s. 51-52.

¹⁹ Bayraktar, *a.g.e.*, s. 19

²⁰ Tuğba Tural, *17. ve 18. Yüzyıllarda Osmanlı Giyim Kültürüne Batı Giyim Kültürünün Etkileri*, Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s. 3.

²¹ Bursalıgil, *a.g.t.*, s. 5

²² Tural, *a.g.t.*, s. 3.

²³ Şimşek, *a.g.m.*, s. 51-52.

²⁴ *Moda Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi*, s. 12.

Dünyada bu ve benzeri olaylar yaşanırken Anadolu'da Kurtuluş Savaşı gibi büyük bir savaştan galip olarak çıkmış, Mustafa Kemal Atatürk tarafından Türkiye Cumhuriyeti'ni ilan edildikten kısa bir süre sonra gerçekleştirilen devrimler ile toplumun eğitim ve kültür düzeyi yükselmiş, yaşam tarzı değişmiş, toplum geleneksel kıyafetler yerine çağdaş giyimi tercih etmeye başlamış, bu değişim terziler, moda dergileri vasıtasıyla kısa sürede giysilere yansımıştır. 1930'lu yıllardan itibaren, bu değişim sonucu oluşan Ortamahalle giyim kültürü çalışmanın konusu olmuştur.

3.Ortamahalle Giyim Kültürü

Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında, terzilik ve nakış eğitiminin okullaşmadığı dönemlerde dikiş, nakış, dokuma ve aşçılık işleri evlerde aile büyüğü kadınlar tarafından genç kız ve gelinlere öğretilmiş, bu eğitimler görenek yolu ile kuşaktan kuşağa aktarılmış, giyim ihtiyacı çoğunlukla ailenin kadınları tarafından karşılanmıştır. Giyim tarihi incelendiğinde yaşamımızın yarısını paylaştığımız kadının yaratıcılığının, üretkenliğinin, etkinliğinin giyim ve moda konusunda da öne çıktığını görmekteyiz. Trabzon kadını da bölgenin kendisine kattığı özellikler ve değerleriyle yaşamın her alanında yaratıcı, aktif ve güçlü olmuş, giyimi, kuşamı, kişisel özellikleriyle öne çıkarak, ulusal ve bölgesel düzeyde farklı kültürü yansıtan bir yapıya sahip olmuştur²⁵.

Akçaabat Tarihi ve Birinci Genel Savaş- Hicret Hatıraları adlı kitapta, eski giysilerle ilgili olarak "*Birçok yörede görülen bindallılar, cepkenler, kadife entariler bu yörede de görülmektedir. Daha çok kentli kadınlarca giyilen ipek ve kadife entariler, yöreye özgü altın ve gümüş işlemlerle süslenir*", gündelik giysi olarak kent içinde kadife, yünlü, ipekli, pamuklu entariler, beyaz patiskadan kırmalı, fistolu, dantelli gecelikler giyilir, başa oyalı yazma bağlanır, tepelik takılırdı. Sokağa çıkarken giyilen ipek çarşafın üstüne 2-3cm genişliğinde, altın ve gümüş teller ile işlenmiş peçe takılırdı²⁶ ifadesi yer almıştır.

1251 tarihinde Ortamahalle'deki sanat ve meslek erbabı arasında 1 terzinin bulunduğu, kıyafet olarak genellikle dayanıklı ipek kumaşlar ve kadife üzerine kılaptan, gümüş teli ve sırma ile tepebaş denilen ağır kıymette kadın entarileri, hırkalar yapılıp, karyola ve yatak takımları, yorgan yüzleri, sedir takımları işlendiği, iğne ile gergef üzerinde yapılan bu işlemlerin her biri bir sanat eseri olup, bütün bunlar görenek yolu ile öğrenilmiş, birçok kadın bu el işi ve dokumalarla hayatını kazanmış, kimseye muhtaç olmadan geçimlerini temin etmiştir²⁷.

1960'lı yıllara kadar köy ve kasabalarda her kadın olanaklar çerçevesinde evinin tüm gereksinimlerini karşılamış, zengin fakir hemen her evde bir dokuma

²⁵ Yüksel Aksu, *Tarihi Süreçte Trabzon Kadınının Giyinişi Albümü*, Ankara 2016, s. 9.

²⁶ Gedikoğlu, *a.g.e.*, s. 366.

²⁷ Muzaffer Lermioğlu, *Akçaabat Tarihi ve Birinci Genel Savaş Hicret Hatıraları*, Seçil Ofset, İstanbul 2011, s. 159-198.

tezgâhı olmuştur²⁸. Gülşen Şener Erdemir ile yapılan söyleşide, annesi Kadriye Şener'in anneannesi Sıdika Dülger'in bey kızı olduğu, kış aylarında Trabzon Ortahisar semtinde, yazın ise Akçaabat ilçesi Osmanbaba semtindeki yazlık evde yaşadıklarını belirtmiştir, Ortahisar'daki evlerinde annesinin anneannesi Sıdika Dülger'in dokuma tezgâhı olduğu, o tezgâhta kendir ipliği ile kimisi süt gibi beyaz, kimisi krem renginde potlu çarşaf, peşkir, içlik ve kese kumaşı dokuduğunu anlatmış, içlik için dokunan o kumaşlardan ev halkına ketan gömlek, entari ve erkekler için iç giyim dikildiğini ifade etmiştir.

Yaz mevsiminde kesinlikle koyu renk kumaştan dikilmiş giysilerin giyilmediği, açık renklerin tercih edildiği, giysilerde pembeler ve mavilerin kullanıldığı, hiçbir anne, gelin, abla kardeş, komşu veya genç kız tarafından yaz mevsiminde koyu renk veya siyah giysi giyilmediği, sıfır kol bluzlar giyildiği, bluz üzerinde hırka kullanılması gerektiğinde, hırkanın giyilmeyip omuza alındığı ve sadece en üstteki düğmenin iliklendiği, çaça topuk ayakkabıların giyildiğini anlatan Gülşen Şener Erdemir, Ortamahalle'de yazın sokağa çıkarken giysiyi tamamlayıcı aksesuar olarak beyaz eldiven kullanıldığını, ablası Nurselen Şener'in kayınvalidesi Fitnat hanımın sokağa çıkarken kıyafetini tamamlayıcı olarak ayrıca şapka taktığı, o yıllarda Ortamahalle'de ailelerin çok şık ve güzel olduğu, günümüzde bu şıklığın kaybedildiği gibi sevgiyi, saygıyı, hoşgörü ve değerlerimizi de kaybettiğimizi ifade etmiş, hazır satın alınacak giyim olmadığı için dış giyim gibi iç giyimlerin de diktirildiği belirtilmiştir. Giyim ihtiyacı için gerekli kumaşların Bezzazcı dükkânlarından, 1930'lu yıllardan itibaren gittikçe yaygınlaşan manifaturacıardan temin edildiği, külot, sutyen, gecelik, sabahlık, pijama gibi iç giyimlerin de terziler tarafından dikildiği, bu terzilerin Ortamahalle'de giyim kültürüne öncülük ettiği ve bu kültürün Ortamahalle'de yaşamış kişilerin giysilerine yansıdığı belirtilmiştir²⁹.

3.1. Ortamahalle'de Giyim Kültürünün Öncüsü Terziler

Terzilik dünyanın en eski mesleği olup, mesleği icra eden kişiye terzi adı verilmektedir. Terziler geçmişten günümüze, insanoğlunun yaşamını sürdürebilmesi için gerekli üç temel ihtiyaçtan biri olan giyim ihtiyacını karşılamış³⁰, toplumların giyim kültürüne öncülük etmişlerdir. Yüzyıllarca görenek yoluyla aile içindeki büyük hanımlardan öğrenilip, kuşaktan kuşağa aktarılan dikiş, nakış ve dokuma işi Akçaabat/ Ortamahalle'de de zengin bir yaşam ve giyim kültürü oluşturmuş, bu kültür terziler vasıtasıyla giysilere yansıtılmıştır. Ortamahalle'de doğmuş ve Ortamahalle'de yaşamış olan Gülşen Şener Erdemir, Cevahir Lermioğlu, Nevin Kaya Güngör, Suriye Bayraktar, Ruzin Ocak ve Melike Turhan ile yapılan söyleşilerde 1930- 1970'li yıllarda Ortamahalle'deki

²⁸ Gedikoğlu, *a.g.e.*, s. 366.

²⁹ Gülşen Şener Erdemir: 1959 yılında Akçaabat, Ortamahalle'de doğmuş, Akçaabat Halk Eğitim Merkezi Kuyumculuk Teknolojisi Alanı Usta Öğreticisi olarak görev yapmaktadır.

³⁰ Nazmiye Aydın, "1940'lı Yıllarda Trabzon'da Bir Terzi "Nazire Ata", *Al-Farabi Kongresi*, Erzurum 2019, s. 1205.

terzilerin Kadriye Şener, Nurhan (Timurcioğlu) Şen, Neriman hanım, Sebahat hanım, Nadiye hanım, Baise Kalkan ve Vecihe Kuruçelik olduğu, bu kişilerin genellikle gelin ağırlığı diktiği belirtilmiştir.

Cevahir Lermioğlu ile 08.04.2018 tarihinde yapılan söyleşide Ortamahalle'de 1970'li yıllara kadar nişan, nikâh giysileri, gelin ağırlığı ve gelinlik gibi özel gün giysileri, günlük bayan ve çocuk giysilerinin mahallede bulunan terziler veya evde dikiş bilen kişi varsa o kişi tarafından dikildiği, giysi modellerini çoğunlukla terzilerin belirlediği, ayrıca film sanatçılarının kıyafetlerinden esinlendikleri, bunun için hafta sonları Cumartesi günü Akçaabat'a sinemaya gittikleri, izledikleri filmdeki sanatçıların kıyafetlerini çizerek, bazen de akıllarında tutarak terzilere tarif ettiklerini anlatmış, terzilerin dikiş makinelerinin yörede kara makine diye tabir edilen Zetina veya Singer marka, pedallı makineler olduğunu belirtmiştir³¹.

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nde Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayakta kalan Hereke İpek, Feshane Yün ve Bakırköy Bez Fabrikaları dışında kumaş dokuma fabrikası olmayan³², giyimin sanayileşmediği, terzilik mesleğinin çoğunlukla gayrimüslimlerin elinde olduğu³³, terzilik eğitimi veren okulların henüz yaygınlaşmadığı 1930'lu yıllardan itibaren Ortamahalle'de terzilik yapıp moda yaratan, kadın, erkek ve çocuğu giydiren, düğün, nişan, nikâh gibi özel gün kıyafetleri ve iç giyim dikerek giyim kültürüne öncülük etmiş bu terzilerden hayatta olan Kadriye Şener ve Nurhan Timurcioğlu Şen ile yüz yüze görüşme yapılmış, Ortamahalle giyim kültürüne yaptıkları katkı ortaya konmuştur.

3.1.1. Kadriye Şener

Kuşaklar boyu Ortamahalle'de yaşamış Şener ailesinin gelini Kadriye Şener ile 05/ 04/ 2018 tarihinde söyleşi yapılmış, söyleşide Kadriye Şener, kızları Gülşen Şener Erdemir ve Nurşen Şener Ortamahalle giyim kültürü hakkında bilgi vermiştir.

Kadriye Şener, Akçaabat Ortamahalle'de yaşayan, Makbule ve Tahsin Dülger'in çiftinin 1931 yılında dünyaya gelen kızı olup çocukluğu ve gençliği Ortamahalle'de geçmiş, evlendiğinde Ortamahalle'de Şener ailesine gelin gelmiştir. 05/ 06/ 1950 tarihinde Ortamahalle'nin tanınmış ailelerinden Şener Ailesinin oğlu Ali Kemal Şener ile evlenen Kadriye Şener'e gelin ağırlığında takı olarak elmas dal gerdanlık, elmas küpe ve yüzük alınmış, çift hasır bilezik yaptırılmış(fotoğraf 41), ağırlıkta giysilik ipek ve yünlü kumaşlar kestirilip, gelin ağırlığı Akçaabat Ortamahalle'de terzi Neriman hanım tarafından dikilmiştir. Kadriye Şener'e gelin ağırlığı olarak siyah renk döpiyeslik yün

Cevahir Lermioğlu, 1947, Akçaabat/ Ortamahalle doğumlu, Ortamahalle'de Lermioğlu Konağı'nda yaşıyor.

³² Yılmaz Özdil, *Mustafa Kemal*, Kırmızı Kedi Yayınları, İstanbul 2018, s.156.

³³ Veysel Usta, "Kadınların Toplumsal Yaşama Katılmalarında Öncü Bir Kurum: Trabzon Biçki Dikiş Yurtları", *Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Trabzon 2017, s. 593.

kumaştan kışlık, açık renk döpiyeslik kumaştan yazlık döpiyes, ipekli kumaşlardan döpiyes içine bluz, özel günlerde giymesi için elbise, empirme kumaşlardan sıfır yakalı ve kolsuz elbise ve üstüne aynı kumaştan perdesü ve ipekli kumaştan gecelik-sabahlık dikilmiştir³⁴. 28 /06/ 2018 tarihinde Kadriye Şener ile yapılan söyleşide gelinliğini ipek kumaştan kendisi diktiği, duvak tacını da kendisi yaptığı, tacın iç kısmına ince bir demir teli koyarak şekil verdiği, duvağına, gelinlik boyuna kadar uzunluğu olan gelin teli taktığı, el buketinin çiçeklerini eşi Ali Kemal beyin getirdiği, kendisinin tanzim ederek düğün günü kullandığını belirtmiş (Fotoğraf 41), *“bir feraset, bir çekememezlik olmasın diye saçımızı, duvağımızı kendimiz yapardık”* diyerek o tarihlerdeki özgün, yozlaşmamış kültür ve yaşamı özetlemiştir³⁵. (Fotoğraf 2)

Fotoğraf 2: Kadriye Şener. Ortamahalle’de gelin geldiği konağın taşlığında, 28 Haziran 2018 (N. Aydın arşivi)

3.1.1.1.Eğitimi, Terziliği, Terzilik Eğitimliği ve Diktiği Gelinlikler

Kadriye Şener Ortamahalle terzisi Neriman hanımdan 12 yaşındayken terzilik öğrenmiş, öğrendiği terziliği evlendikten sonra da yıllarca devam ettirmiş, kendi evinde, 1970’li yıllarda, Ortamahalle, Dürbünar Mahallesi ve köylerden gelen genç kızlara terzilik öğretmiştir. Bazen 7 kişi, bazen 11 kişi, bazen 20 kişi dikiş öğrenmek için gelmiş, bir eğitim neferi gibi çalışmış, yüzlerce kişi yetiştirmiştir. Kar yağdığında köylerden gelenleri göndermeyip, evinde yatırmış, Kadriye hanımın kız çocukları bu kişilerle yataklarını paylaşmıştır. Kadriye hanım sofralar kurmuş, evde yemek olarak ne pişirmişse öğrencileri ve ev halkı ile birlikte aynı sofrada, bazı zamanlar 20 kişinin olduğu sofralarda yemek yemişler. Köyden gelenler ara sıra, bahçelerinde yetişen domates, salatalık, fasulye getirmişler bu yiyecekler de birlikte yenmiş, öğrencilerine hiçbir şey taşıtmamıştır. Herkese ihtiyacı olan şeyi diktirmiş, kendilerine

³⁴ Gülşen Şener Erdemir, Kadriye Şener’in kızı.

³⁵ Kadriye Şener.

elbise, etek, bluz, bunların dışında pamuklu ve pazen kumaşlardan annelerine gecelik, çizgili kumaşlardan babalarına pijama, gömlek, iç çamaşırı, bebek ve zıbın takımı dikmeyi öğretmiş, ayrıca babalarının yaka ve manşeti eskimiş gömleklerinin yaka ve manşetlerini değiştirmiştir. Aynı ortamda ilik açan, düğme diken, sürfile saran, işleme yapan, dikiş dikenler olmuş, her kişiye ayrı ayrı eğitim vermiş, giysilerin provalarını yapmıştır. Öğrencilerin kumaşlarını da çoğunlukla kendisi karşılamıştır. Akçaabat ve Trabzon'da kumaş satış mağazaları olan eşi ve kayınpederine öğrenci ihtiyaçlarını sipariş vermiş, top top kumaşlar gelmiş, öğrencilerden kimin neye ihtiyacı varsa o kumaşlardan hiçbir ücret ödemediğini kullanmıştır.

Fotoğraf 3: Kadriye Şener ve öğrencileri, konağın bahçesinde eğitim esnasında³⁶
 Kaynak: Kadriye Şener fotoğraf albümü, (28 Haziran 2018, N. Aydın arşivi)

Çok başarılı, sabırlı ve düzenli olduğu belirtilen Kadriye Hanımın evinde mutlaka fisto, dantel gibi süsleme malzemeleri olmuş, öğrencilerine ihtiyaçları olan her şeyi vermiş, öğrenciler dikişlerini Kadriye hanımın SINGER marka dikiş makinesinde dikmiştir. Daha sonra bir piko makinesi almış, öğrenciler süsleme malzemelerini kullanarak çeyizlerine piko çekmiş, fisto dikmiş ve dantel yastıklar yapmış, öğrencileri hem eğitim almış hem çeyizlerini hazırlamıştır³⁷. Öğrencilerine bir kere olsun “of” dememiş, bir kere onlara yüzünü eymemiş, örnek bir anne olmuş, öğrencileri de evlerine giderken hep mutlu ayrılmıştır³⁸. Sosyal bir kadın ve bir anne olan Kadriye Hanım öğrencilerine hep bir anne gibi yaklaşmış, öğrencileri Kadriye hanımın yaşamından çok

³⁶ Kadriye Şener, Ortamahalle'de yaşamış Şener ailesinin gelini, Ali Kemal Şener'in eşi, Gülşen Şener'in annesi.

³⁷ Gülşen Şener Erdemir.

³⁸ Gülşen Şener Erdemir.

etkilenmiş, çok dersler almışlardır. Yapılan görüşmede Kadriye hanımın kızı Gülşen Şener Erdemir, Kadriye hanımı öğrencilerinin çok sevdiği, hala İstanbul'dan dahi gelip ziyaret ettiği, gelip gördükleri, telefon açıp aradıklarını, hala “annem” diyen öğrencilerinin var olduğunu belirtmiş *“biz de annemin öğrencilerini çok severdik, onlarla kardeş gibi büyüdük, annemi Akçaabat'ta sevmeyen yoktur, severler, sayarlar, gelip ziyaret ederler”* demiştir.

14.10.2018'de yapılan söyleşide Haydar Gedikoğlu; “Ortamahalle'de Kadriye Şener, mahallenin direği olan bir hanımefendidir” ifadesini kullanmıştır³⁹.

Kadriye Hanım yıllarca dışarıya dikiş dikmiş, Ortamahalle'de dikiş diken iyi bir terzi olduğu belirtilmiştir. Çok sık biritler hazırlayan Kadriye Hanım, elbise arkalarında genellikle bele kadar birit ilikli kapama yapmıştır. 23 Nisan Çocuk Bayramı için Ortamahalle'de bulunan Fevzi Paşa İlkokulu'nun çocuklarına bayram kıyafeti, ayrıca siyah okul önlüğü, okul jilesi, müsamere kıyafetleri dikmiş, 23 Nisan Çocuk Bayramı öncesi evinde sabahlara kadar dikiş dikerek kıyafetleri bayrama yetiştirmiştir⁴⁰.

Yapılan araştırmada Akçaabat Ortamahalle'de pek çok kişiye gelinlik ve gelin ağırlığı dikmiş olan Kadriye Şener tarafından dikilmiş gelinliklere ulaşılamamış, ancak iki gelinlik fotoğrafına ulaşılmış, gelinliklerin kumaş, dikiş ve model özellikleri incelenmiştir⁴¹. (Foto.42-43)

Yapılan görüşmelerde Kadriye Şener, 1930'lu-40'lu yıllarda modelleri kıyafet dikilen kişi ve aile büyüğü kayınvalide ile birlikte belirledikleri, genellikle beğenilen bir kıyafeti örnek göstererek sipariş verildiği, gelinlik kumaşı olarak düz veya brokar desenli, beyaza yakın, açık bej renkte kumaşların tercih edildiği, maddi durumu iyi olmayan aileler, Ortamahalle'nin varlıklı ailelerinden emanet gelinlik aldıkları, düğün günü gelin saçlarını yaptırmak için kuaföre gitme diye bir adet olmadığını, gelin saçının evde yapıldığı, düzeltilip taranmış saçlara duvak takıldığını ifade etmiştir. 1930'lu, 40'lu yıllarda dükkân açıp çalışan kuaför olmadığı için hemen her mahallede gelinleri giydirip, saçını yapan ve duvağını takan kadınlar olduğu, bu kadınlar düğün günü çağrılarak gelinleri donattığı⁴² belirtilmiştir.

³⁹ Haydar Gedikoğlu, 1930 yılında Akçaabat'ın Kuruçam köyünde doğmuş, 1950 yılında öğretmen olmuştur. Trabzon il ve ilçelerinde öğretmenlik ve okul yöneticiliği yapmış, 1978 yılında emekli olmuştur. Lise yıllarından başlayarak Trabzon yöresinin halk kültürü üstüne araştırmalar, incelemeler ve derlemeler yapmış, 'Akçaabat' adıyla yayımlanan ilk kitabını, 'Trabzon Efsaneleri ve Halk Hikâyeleri', 'Yüzyılların Eğitim Anıtı' ve 'Karadeniz Folkloru' adlı kitapları izlemiştir. Haydar Gedikoğlu, ilgi alanı olan Doğu Karadeniz halk kültürü konulu çalışmalarını, ilerleyen yaşında rağmen aralıksız sürdürmektedir.

⁴⁰ Gülşen Şener Erdemir

⁴¹ Ruzin Ocak, Akçaabat Ortamahalle'de dünyaya gelmiş, Şükran Töre ve Tekel Müdürü Osman Töre'nin kızı. Emekli edebiyat öğretmeni.

⁴² Donatma, Trabzon ve çevresine gelin giydirme olarak ifade edilir.

3.1.2. Hümeyra Nurhan (Timurcioğlu) Şen

1931 yılında, Akçaabat/Ortamahalle’de Bekir efendi ve Remziye Hanım’ın kızı olarak dünyaya gelen Hümeyra Nurhan Timurcioğlu Şen ile 19. 04.2018 ve 10.05.2018 tarihlerinde söyleşi yapılmış, söyleşide Nurhan (Timurcioğlu) Şen, 1973 yılına kadar Ortamahalle’de geçen yaşamı, eğitimi, terzilik mesleği ve Ortamahalle giyim kültürü konusunda bilgi vermiş, eğitim aldığı dönem ve diktiği giysilerin fotoğraflarına ulaşılmıştır. Hümeyra Nurhan Timurcioğlu Şen ile yapılan görüşmelerde fotoğraflar incelenmiş, giysilerin kumaş, model ve dikiş özellikleri hakkında bilgi alınmıştır.

Hümeyra Nurhan (Timurcioğlu) Şen, babası Bekir efendinin Akçaabat’ta okumuş üç kişiden birisi olduğu ve Rüştüye’yi bitirdiğini, babasının uzun yıllar Akçaabat Tekel’de muhasebeci olarak çalıştığı, annesi Remziye hanımın ise ev hanımı olduğunu ifade etmiştir⁴³. 1936 yılında, Ortamahalle’de Fevzipaşa İlkokulu’nda eğitim hayatına başlamış olan Hümeyra Nurhan (Timurcioğlu) Şen, 1941 yılında Akçaabat Tekel Dairesine Samsun’dan Seyfi bey adında bir memur geldiği, bu memurun eşi Emine hanımın Samsun’da Enstitü dikiş hocası olduğunu anlatmıştır. Seyfi bey’in Ortamahalle’de kendilerine çok yakın bir ev kiraladığını, Emine hanım ve Seyfi beyler ile ailece çok yakın oldukları ve dostluk kurduklarını belirtmiş, bir gün kendi evlerinde otururken annesinin Emine hanıma “*ay Emine hanım, bizim burada çok ihtiyacımız var, sen burada bir kurs açsan*” dediğini, bunun üzerine Emine hanım “*Remziye hanım, belki isterim ama acaba, bilmiyorum, burayı ilk defa görüyorum, ters bir şey olur mu?*” diye endişelerini belirten Emine hanıma annesi Remziye hanımın “*nasıl ters bir şey olacak, önce benim kızım gelecek*” dediğini, bunun üzerine Emine hanımın Akçaabat’ta, biçki- dikiş üzerine bir kurs açtığını anlatmıştır. 1941 yılında Ortamahalle’de, cami yanında, Erdoğan Neziroğlu evinde açılan bu kurs, Akçaabat’ta ilk biçki- dikiş kursu olmuştur⁴⁴. Hümeyra Nurhan Timurcioğlu Şen, Öğretmeni Emine hanımın çok disiplinli olduğu, açtığı biçki dikiş kursuna öğrenci olarak, Akçaabat’ın en uzak mahallelerinden, ta Harman mahallesinden genç kızların geldiğini, Emine hanımın gelişigüzel bir terzi olmayıp, sanki bir okuldaymış gibi kurs verdiğini ve öğretmen gibi kursa saatinde gelip gittiğini belirtmiştir. Biçki-dikiş kursuna öğretmeni Emine Hanım ile beraber gidip geldiğini ifade eden Nuran Timurcioğlu “*ben dikişin en alasını Emine hanımdan öğrendim*” demiştir.

Emine Hanım’dan sonra Şaduman öğretmenin Akçaabat’ta biçki-dikiş kursu açtığını belirten Hümeyra Nurhan Timurcioğlu, 1952 yılında itibaren Şaduman öğretmenin kursuna devam ettiğini, ancak daha önce enstitü öğretmeni Emine hanımdan biçki dikiş eğitimi aldığı için Şaduman öğretmenin kursunda öğrenci olarak değil de daha çok öğretmene bir yardımcı gibi olduğunu belirtmiştir. Şaduman öğretmenin kesim yapılacak kumaşı masaya serip “*hadi*

⁴³ Akçaabat, Ortamahalle’de dünyaya gelen Nurhan Timurcioğlu Şen, 2019 yılı itibarı ile Akçaabat Söğütü’de yaşıyor.

⁴⁴ Hümeyra Nurhan Timurcioğlu Şen.

şu, şu, şu, şu dört kişiyi al, git bu biçkiyi yap, seyretsinler” dediğini örnek olarak vermiştir. Kısa süre sonra Şaduman öğretmen, Trabzon Akşam Sanat Okulu’na atanmış, başarılı öğrencisi Hümeysra Nurhan Timurcioğlu’nun, Trabzon Akşam Sanat Okulu’na devam etmesini sağlamıştır. Trabzon Akşam Sanat Okulu’nun kurslarına da katılan Nurhan Timurcioğlu Şen, Şaduman öğretmenden⁴⁵ biçki-dikiş eğitimi almaya devam etmiş, ayrıca diğer öğretmenlerden çiçek, şapka, pasta ve yemek dersleri de almıştır⁴⁶. (Fotoğraf 4-5).

Fotoğraf 4-5: Nurhan Timurcioğlu Şen, Trabzon Akşam Sanat Okulu Çiçek dersinde
Kaynak: Nurhan Timurcioğlu fotoğraf albümü. (10 Mayıs 2018, N. Aydın arşivi)

Çiçek dersi öğretmeni Hadiye Yıldırım. Fotoğraf 4’de öğretmenin solunda, fotoğraf 5’te öğretmenin sağındaki öğrenci Nurhan Timurcioğlu Şen. Nurhan Timurcioğlu Şen işine çok özenen, işini çok inceleyen bir kişi olduğunu belirtmiş *“bir çiçekler yaptım, okuldan çıktığımda, sokakta elimde çiçekleri taşırken, kışın ortasında adam gelir, elimdeki çiçekleri ellerdi ki hakiki mi, o kadar güzeldi çiçeklerim”* diyerek yaptığı çiçekleri anlatmıştır.

3.1.2.1. Terziliği ve Diktiği Kıyafetler

Trabzon Akşam Sanat Okulu’ndaki eğitimini başarı ile tamamlayan Nurhan (Timurcioğlu) Şen, evde sipariş dikiş dikmek istemiş, ancak kızına çok düşkün olan babası kızının sipariş dikiş dikmesine izin vermemiştir. O yıllarda babasını kaybeden Hümeysra Nurhan Hanım yaşadığı üzüntüyle şeker hastalığına yakalanmış, yaşadığı üzüntünün etkisinden kurtulmak için Ortamahalle’de oturdukları konakta 1961 yılından itibaren dikiş dikmeye başlamıştır. Oldukça varlıklı olan ailede Gülbeyaz adında bir kişi ev işlerine yardımcı olmakta ve konakta aile ile birlikte yaşamaktadır. Çok titiz olan anne dikiş diktirmek için gelenlerden ve dikiş sırasında evin dağılmasından hiç hoşnut değildir *“kızım bizim buna ihtiyacımız yok”* diyerek kızının dikiş dikmekten vazgeçmesini istemektedir⁴⁷.

⁴⁵ Kız Meslek Lisesi Emekli nakış öğretmeni Suzan Sezer, Şaduman öğretmenin soyadının Balamir olduğunu söylemiştir.

⁴⁶ Hümeysra Nurhan Timurcioğlu Şen.

⁴⁷ Mehmet Timurcioğlu, Hümeysra Nurhan Timurcioğlu’nun yeğeni (abisinin oğlu), emekli polis memuru, 2019 yılı itibarı ile Akçaabat Söğütü’de yaşıyor.

Ancak çok güzel dikiş diken kızının diktiği gelinlik, nişanlılık, manto, elbise, bluz gibi giysileri ve gelin ağırlıklarını görenler giysiyi giyen kişiye nerede diktirdiğini sorup, öğrendiklerinde Hümeysra Nurhan Hanıma dikiş diktirmek için gelenler daha da artmıştır⁴⁸.

1973 yılına kadar sürdürdüğü terzilik yaşamında, gelinlik, nişanlılık, gelin ağırlığı, manto, döpiyes dikmiş, şapka süslemiş, duvak yapmış, kendi yaptığı çiçekler ile duvakları süslemiştir. Ayrıca elbiselerini hep kendi dikmiştir⁴⁹. (Fotoğraf 57-61)

Nurhan Timurcioğlu Şen, gelin ağırlığında kestirilen kumaşları Trabzon'da bulunan Menekşe Kumaş Mağazası, Harun Kumaş Mağazası veya Binbir Çeşit Kumaş Mağazasından aldıklarını belirtmiştir. Ağırlıkta gelinlik kumaşı, yazlık ve kışlık olmak üzere iki takım döpiyeslik, en az iki elbiselik empirme kumaş, döpiyes içlerine giymek için ipek bluzluk, mantoluk, gecelik ve sabahlık için ipek kumaş, ipek elbiselik kumaş kestirildiğini, o devirde hazır giyim olarak satılan hiçbir şey olmadığı için giysilerin hep terziler tarafından dikildiğini anlatmıştır.

Nikâhta bayanların genellikle kıyafetlerine uygun olarak başlarına şapka taktığını (fotoğraf 35), kıyafet rengine uygun şapkaları Trabzon'da Harun Kumaş Mağazasından alıp, kadife kurdele, çiçek veya tüyler ile süslediğini anlatan Nurhan Timurcioğlu, tavukların alt yumuşak tüylerini renk renk boyadığı, boyalı tüyleri kuruması için elek içine koyduğu, akşamdan sabaha kadar kuruyan tüyleri sabah fırçaladıktan sonra şapka, gelinlik ve nişanlılık giysileri süslemek için kullandığını anlatmıştır. O yıllarda tavuk kolay bulunmadığı için şapka ve giysi süslemede kullanacağı tüyler için tavukları köylerden getirttiklerini veya pazardan aldıklarını anlatan Nurhan Hanım, boyadığı tavuk tüyleri ile süslediği kıyafetlerden bir tanesini de Neriman İnal'ın kızı Hülya Akşan'a nişan tuvaleti olarak diktiğini belirtmiştir.

Nurhan (Timurcioğlu) Şen 1966 yılında, Ortamahalle eşrafından Şükran Töre ve Tekel Müdürü Osman Töre'nin kızı Sevgi (Töre) Cesur'a gelinlik dikmiş, gelinlikte alt kumaş olarak ipek saten, üstüne ipek şifon kullanmıştır. İpek şifonu kendi anlatımıyla "*ara ara toplayarak, kuş yuvası, bülbul yuvası görüntüsünde büzerek, inci, parlak şüfe (boru) boncuk ve inci boncuk ile alttaki saten kumaşa tutturup, gelinliğin tümünü kaplayacak şekilde diktim, dillere destan bir gelinlik oldu*" diye ifade etmiştir. Sevgi Cesur 3 Temmuz 1966 tarihinde yapılan düğününde bu gelinliği giymiştir.(Fotoğraf 44) Hümeysra Nurhan Timurcioğlu Şen, diktiği giysilerin kumaşlarını herkesin kendisi getirdiği, ancak dostu ve ahabı olanlarla Trabzon'a giderek, kumaşları birlikte beğenip aldıklarını, modellere de yine birlikte karar verdiklerini ifade etmiştir.

3.2.Ortamahalle'de Yaşamış Kişiler ve Giysileri

1930-1970 Yılları arasında Ortamahalle giyim kültürünü araştırmak üzere

⁴⁸ Hümeysra Nurhan Timurcioğlu Şen.

⁴⁹ Hümeysra Nurhan Timurcioğlu Şen.

yapılan saha çalışmasında Ortamahalle’de yaşamış Nermin Kocabaş’ın fotoğrafları ve düğün ağırlığında dikilmiş bir elbisesine, Nurselen Şener’in nişan, nikâh ve düğün fotoğrafları ile nişan giysisi ve gelin ağırlığında dikilmiş bir elbisesine ulaşılmıştır. Ayrıca Cevahir Lermioğlu, Kezban (Suriye) Bayraktar, Nevin Kaya Güngör ve Şadıman& Yılmaz Azaklı çifti ile yüz yüze görüşmeler yapılmış, 1930’lu yıllardan itibaren Ortamahalle’deki giyim kültürü hakkında aktarılan bilgiler derlenmiş ve aile albümlerinde yer alan fotoğraflar kaynak gösterilerek dönemin giyim kültürü konusunda bilgi edinilmiştir.

3.2.1. Nermin Kocabaş

Nermin Kocabaş, Akçaabat Ortamahalle’da yaşayan, Makbule ve Tahsin Dülger’in çiftinin 1933 yılında dünyaya gelmiş kızları olup, yazın ailece Akçaabat Osmanbaba semtinde, kışın ise Ortamahalle’de yaşamışlardır⁵⁰.

Fotoğraf 6-7: Nermin Kocabaş. Anne, baba, ağabeyi, ablasının 1950’li yıllarda ev ve sokak giysileri⁵¹

3.2.1.1. Gelin Ağırlığı ve Giyimi

Evleninceye kadar Ortamahalle’de yaşamış olan Nermin Kocabaş’a nişanda “kıрма bilezik” olarak bilinen takı takılmış, gelin ağırlığında kumaşlar Trabzon’dan alınmış, altınlar sipariş verilerek, Trabzon’da Gökseller Sarrafa ısmarlama yaptırılmıştır. Gelin ağırlığında takı olarak elmas dal gerdanlık (fotoğraf 8), elmas küpe, elmas yüzük ve çift hasır bilezik yaptırılmış, kesilmiş

⁵⁰ Zehra Kocabaş Kandemir, Nermin Kocabaş’ın kızı. 1973 Akçaabat Dürbünar Mahallesi doğumlu, Ortamahalle’ye gelin gelmiş, 2019 yılı itibarı ile Ortamahalle’de yaşıyor.

⁵¹ Zehra Kocabaş.

en kumaş olarak siyah ve açık renk döpiyeslik, ipek bluz ve elbiselik, empirme ve yünlü kumaşlar, gecelik ve sabahlık kumaşları, ayakkabı, çanta, çorap ve gerektiğinde kullanmak üzere Vakko marka ipek eşarp alınmış, siyah renk döpiyeslik kumaştan kışlık, açık renk döpiyeslik kumaştan yazlık döpiyes, ipekli kumaşlardan elbise ve döpiyes içine bluz, empirme kumaşlardan sıfır yakalı ve kolsuz elbise ve üstüne aynı kumaştan pardesü, ipekli kumaştan gecelik-sabahlık diktirilmiştir⁵². Nermin Kocabaş'ın gelin ağırlığı mahalle terzisine diktirilmiş, diktirilen kıyafetler ve sipariş verilen takılar bohçalanarak düğün öncesi, Ortamahalle'deki kız evine, Dürbünar Mahallesinde yaşayan oğlan evinin hanımları tarafından getirilmiş, ağırlık kız evinde sergilenerek akraba ve koşullara gösterilmiş, Nermin Kocabaş 1960 yılında Kamil Derya Kocabaş ile evlenmiştir⁵³.

Fotoğraf 8: Nermin Kocabaş'a düğün ağırlığında yaptırılan elmas dal gerdanlık⁵⁴.
Nisan 2018 (N. Aydın arşivi)

Düğün ağırlığı olarak Nermin Kocabaş'a Ortamahalle'de terzi Neriman Hanım tarafından dikilmiş giysilerden bir tanesi aile tarafından hatıra olarak korunmuştur(Fotoğraf 9).

Fotoğraf 9: Nermin Kocabaş'a düğün ağırlığında dikilen atlas saten elbise
ön, arka ve nakış detay.

Kaynak: Zehra Kocabaş, Nisan 2018 (N. Aydın arşivi)

⁵² Gülşen Şener Erdemir.

⁵³ Zehra Kocabaş Kandemir.

⁵⁴ Zehra Kocabaş Kandemir.

Tarçın rengi, atlas saten kumaştan dikilmiş bu giysi belden kesik, kloş etekli, etek beli büzgülü, etek boyu diz altında, bedende göğüs ve bel pensleri olan, geniş şal yakalı, önde yakadan etek boyuna kadar patlı modelde dikilmiş, pat üzeri pul, boru boncuk ve oya boncuğu ile elde işlenmiştir.

1960'lı yıllardaki nişan kıyafetinde ipek brokar kumaş kullanılmış, kolsuz, kare yakalı, kuplu, etek boyu diz altında, eteği genişletilmiş, nişan elbisesini terzi Neriman hanım dikmiştir. Saç, kıyafete uygun olarak yapma çiçek ile süslenmiş, saçın sol tarafına yapma çiçekler takılmış, çok şık ayakkabılar ile nişan kıyafeti tamamlanmıştır.(Fotoğraf 10)

Nikâhta giymek üzere açık renk yünlü kumaştan döpiyes, etek ve döpiyes içine ipek kumaştan bluz diktirilmiş, bu giysiler giyilip, takılar takılarak düğün öncesi nikâh fotoğrafı çektirilmiştir.(Fotoğraf 11)

Foto 10: Nermin Kocabaş nişanı. Foto 11: Nikâh fotoğrafı. Foto.12. Gelin gittiği ev
Kaynak: Zehra Kocabaş, Haziran 2018, (N. Aydın arşivi)

Foto 13, 14, 15: Nermin Kocabaş, eşi Kamil Derya ve oğlu Hasan Tahsin, 1960'lı yıllar
Kaynak: Zehra Kocabaş, Haziran 2018, (N. Aydın arşivi)

Günlük yaşamında giymesi için Nermin Kocabaş'a gelin ağırlığında ayrıca elbiseler diktirilmiştir. Elbiseler genellikle belden kesik, eteği büzgülü, etek boyu diz altında, turvakar kollu, erkek yakalı veya mendil yakalı modelde dikilmiş, düz ve desenli kumaşlar kullanılmıştır. Eşinin takım elbisesini erkek tarzı dikmiştir. (Fotoğraf 13-14)

3.2.2. Nurselen Şener

Nurselen Şener, Ortamahalle'nin tanınmış ailelerinden, Kadriye ve Ali Kemal Şener çiftinin kızı, Fitnat ve Mustafa Şener'in gelini ve Ahmet Şener'in eşi olup, 1951 yılında Akçaabat/ Ortamahalle'de dünyaya gelmiş, uzun yıllar Ortamahalle'de yaşamıştır⁵⁵.

3.2.2.1. Nişan Kıyafeti

1966 yılında terzi Nazire Ata tarafından dikilmiş nişan kıyafeti, Nurselen Şener tarafından aynı yıl yapılan nişanda giyilmiştir. Nişanda saçlar topuz yapılmış, elbisenin göğüs altındaki topların aynılardan saç topuzunun etrafına da takılarak saç süslenmiştir.

Kolsuz, sıfır yakalı, göğüs altı korsaj dikişli, boyu ayak bilekleri hizasında olan nişan elbisesi sarı simli iplikle dokunmuş dore kumaştan dikilmiştir. Arka bel pensli, arka orta dikişli olup, fermuarlı kapama yapılmış, fermuar tek taraflı dikiş tekniğine göre elde dikilmiş, ipek astar kullanılarak duble astarlama yapılmıştır. Kol evi ve yaka çevresi, verev kesilmiş pervaz ile temizlenmiş, verev pervaz 1cm genişliğinde katlanarak kapalı baskı yapılmıştır.

Kumaştan çekilmiş sarı simli ipliklerle boncuk ve metal teller sarılmış, sarı simli ipliklerle sarılmış teller ve boncuklar, beyaz pul, kahverengi boru ve kesme boncuklar kullanılarak dal haline getirilmiş, göğüs altı korsaj dikişinin üzerine elde tutturularak nişan elbisesi süslenmiştir. Terzi Nazire Ata, nişan elbisesinde göğüs altı dikişinin üzerini süslemek için yaptığı çiçeklerden ayakkabı üzerine de dikerek ayakkabıyı elbise ile uyumlu hale getirmiştir.

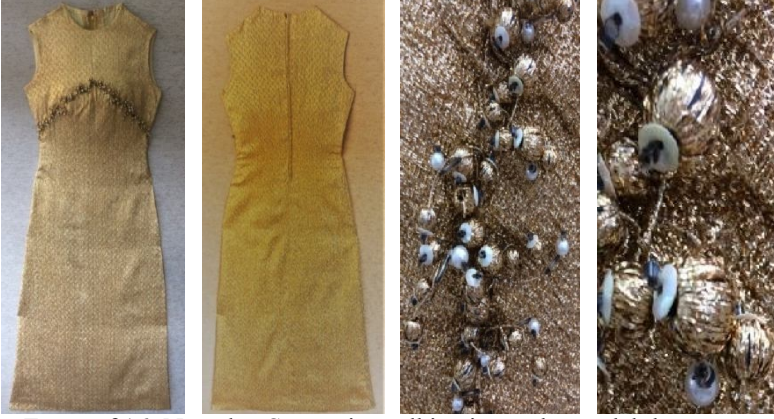
3.2.2.2. Gelin Ağırlığı

Nurselen Şener'e gelin ağırlığında gelinlik ve duvağı, kadife ve ipek elbiseler, yazlık ve kışlık döpiyes, manto, gecelik, sabahlık, empirme elbise ve pardesü, günlük elbiseler gibi yaşamında giyeceği giysiler diktirilmiştir, pırlanta yüzük, elmas yüzük, küpe, gerdanlık ve çift hasır bilezik yaptırılmış, yazlık, kışlık ayakkabı, terlik, ayakkabılara uygun yazlık ve kışlık çanta, makyaj takımı, oje, parfüm alınmıştır.

Ortamahalle düğün geleneğinin gereği olarak, alınan ve diktirilen tüm gelin ağırlığı düğün öncesi erkek evinin kadınları tarafından bohçalar içinde kız evine getirilmiş, duvarlara çiviler çakılarak giysiler kız evinde bir hafta sergilenmiş, hazırlanan bir masa üzerine de takılar yerleştirilerek aynı sürede

⁵⁵ Nurselen Şener, Kadriye Şener ve Ali Kemal Şener'in en büyük kızı, ev hanımı, 2019 yılı itibarı ile Trabzon'da yaşıyor.

sergilenmiş, eş, dost ve akrabasının kız evinde sergilenen gelin ağırlığını görmek üzere eve geldiği anlatılmıştır⁵⁶.

Fotoğraf 16: Nurselen Şener nişan elbisesi ön-arka model, kumaş ve ön süsleme detay⁵⁷. Haziran 2018, (N. Aydın arşivi)

Yapılan araştırmada Nurselen Şener'e gelin ağırlığı olarak dikilen kıyafetlerden birisine ulaşılmıştır. Kıyafet 1968 yılında, Trabzon'da terzi Neriman hanım tarafından lacivert renk ipek kadife kumaştan dikilmiş, gezme kıyafeti olarak kullanılmıştır. Kumaş, Trabzon'da Menekşe Mağazasından satın alınmıştır. (Fotoğraf 17)

Fotoğraf 17: Nurselen Şener'e gelin ağırlığında dikilen ipek kadife elbise ön, arka ve işleme⁵⁸ (Mayıs 2018, N. Aydın arşivi)

⁵⁶ Gülşen Şener Erdemir.

⁵⁷ Gülşen Şener Erdemir.

⁵⁸ Nurselen Şener fotoğraf albümü.

Gelin ağırlığı olarak dikilmiş bu özel gün elbisesi degaje yakalı ve kısa kollu olup elbise boyu diz hizasındadır. Arka ortada fermuarlı kapama yapılmıştır.

Asimetrik ön etekte bel hizasında boncuk ile işleme yapılarak giysi süslenmiştir. Boncuk ile yapılan işleme deseni ve giysi modeli herhangi bir dergiden alınmamış, tamamen terzinin kendi düşüncesi ile oluşturulmuştur. Uzun yıllar kullanılmış olan kıyafetin kadife kumaşında herhangi bir renk değişimi olmamış, boncuk ile yapılan süsleme bütünlüğü bozulmamıştır.

3.2.2.3. Nikâh Kıyafeti

Fotoğraf 18: Nurselen ve Ahmet Şener çifti nikâh fotoğrafı. Fotoğraf Trabzon'da Foto Fon'da çekilmiştir.

Kaynak: Gülşen Şener Erdemir, Mayıs 2018, (N. Aydın arşivi)

Nurselen Şener'in nikâhta giydiği döpiyes terzi Nazire Ata tarafından dikilmiştir. Etek ve cekette, lacivert renk yünlü kumaş kullanılmış, etek düz dar olup, diz altı boyda, ceket erkek yakalı ve kuruvaze modelde dikilmiştir.

Ceket içine giyilen bluz, beyaz renk ipek kumaştan, sivri yakalı ve uzun kollu dikilmiş, ön ortada yakaya elmas broş takılmış, bluz patının kenarı ve kol ağzı firfırlı olup, kol ağzında firfırın kola dikildiği dikişin üzerine beyaz ve mavi ipek kumaştan çevrilmiş biyeler ile örülmüş saç örgüsü şeklinde şerit dikilmiştir. Saça anjelik (takma saç) takılmış, saçın arkası elde yapılmış çiçek ile süslenmiştir. Aynı renkte ayakkabı ve çanta kullanılmıştır.

3.2.3. *Cevahir Lermioğlu*

1947 yılı, Akçaabat / Ortamahalle doğumlu Cevahir Lermioğlu ile 08.04. 2018 tarihinde, Ortamahalle’de yaşadığı, Lermioğlu Konağı’nda söyleşi yapılmış, söyleşide Cevahir Lermioğlu Ortamahalle giyim kültürü hakkında bilgi vermiştir.

Söyleşide Cevahir Lermioğlu’na neler giyildiği, giysi modellerini nasıl seçtikleri, kime diktirdikleri ve gelin ağırlığında nelerin alındığı sorulmuş, Cevahir Lermioğlu her hafta mutlaka ailece sinemaya gidildiği, giysi modellerinde, izledikleri filmlerdeki artistlerin kıyafetlerinden esinlendiklerini, günlük giysi kumaşlarını Akçaabat’taki manifaturacıardan veya Sümerbank’tan aldıklarını, gelin ağırlıklarının ise Trabzon’dan alındığı, ağırlıkta geline gelinlik, döpiyes, gecelik ve sabahlık alındığını, bu kıyafetler hazır alınmıyor ise Trabzon’da kumaş mağazalarından bu kıyafetler için kumaş kestirildiği ve mahallede bulunan terzilere diktirildiğini anlatmıştır. Ortamahalle’nin meşhur terzilerinin Nurhan hanım, Baise hanım ve Neriman hanım olduğunu, bu terzilerin gelin ağırlığı diktiklerini, her geline mutlaka yazlık ve kışlık olmak üzere iki takım döpiyes dikildiğini ifade etmiş, günlük yaşamda bile çok şık giysiler giyildiği, saçların hep bakımlı olduğu, saçlarını önce kabartıp, krepe yaptıklarını, sonra tarayıp limon suyu sürerek genellikle topuz yaptıklarını anlatmıştır⁵⁹. (Fotoğraf 54)

3.2.4. *Kezban (Suriye) Bayraktar*

1941 yılında Ortamahalle’de dünyaya gelmiş, halen Ortamahalle’de yaşıyor olan Suriye Bayraktar ile 28/ 04/ 2018 tarihinde, Ortamahalle’deki evinde, Ortamahalle’de geçen yaşamı, giyim kültürü ve gelin ağırlığı konularında söyleşi yapılmıştır.

Bayraktar ailesi 65 yıl kadar Ortamahalle’de bulunan kilisede yaşamıştır. Anne Bahtiyar Bayraktar, mahallenin güzel kızlarından Suriye hanımı beğenmiş ve ailesinden istemiş, ardından nişan yapılıp, düğün hazırlıkları başlamıştır. Ortamahalle’deki kilisede ailece yaşayan Bahtiyar Bayraktar gelini Suriye Bayraktar’ı kiliseye gelin getirmemiş, ayrı bir ev açmıştır

Fotoğraf 19: Suriye Bayraktar’ın nüfus cüzdanı için çektiği fotoğraf.

Kaynak: Suriye Bayraktar Fotoğraf Albümü, (28.04.2018, N. Aydın arşivi)

⁵⁹ Akçaabat Ortamahalle doğumlu olan Cevahir Lermioğlu, 2019 yılı itibarı ile halen doğup büyüdüğü Lermioğlu Konağında yaşamakta, konağın bahçesinde kızı Melike Turan ile birlikte kafe hizmeti vermekte, Salı günleri açılan semt pazarında ise giysi saatışı yaptığı tezgahı bulunmakta, arkadaşı Suriye Bayraktar ile birlikte çalışmaktadır.

Suriye Bayraktar'ın gelin ağırlığı ve gelinliğini Ortamahalle'nin ünlü terzilerinden Nuran Hanım dikmiştir. Gelinlik kuyruklu modelde dikilmiş, Suriye hanım gelinliği için "*dillere destandı benim gelinliğim*" ifadesini kullanmıştır. Ağırlıkta gelinlik kumaşı dışında üç takım ceket eteklik ve elbise kumaşı kestirilmiş, ayrıca hırka, eşarp, ayakkabı alınmış, düğünde takı olarak dört dal bilezik ve küpe takılmıştır⁶⁰.

3.2.5. Nevin (Kaya) Güngör

1932 yılı, Akçaabat / Ortamahalle doğumlu Nevin (Kaya) Güngör ile 10/04/ 2018 tarihinde söyleşi yapılmış, söyleşide Nevin (Kaya) Güngör Ortamahalle yaşamı ve giyim kültürü hakkında bilgi vermiştir.

Nişanda genellikle pembe ve mavi renklerde, uzun elbise giydiklerini anlatan Nevin (Kaya) Güngör, Ortamahalle'de gelinlere takı olarak nişanda pırlanta yüzük, ailenin maddi durumuna göre çift veya tek hasır, elmas yüzük, elmas küpe ve elmas gerdanlık veya beşibirlik takıldığını, ağırlıkta ise gelinlik ve duvağı, üç veya dört elbiselik, mantoluk, yazlık ve kışlık tayyör- etek diktirilip, yazlık ve kışlık ayakkabı ve ayakkabılara uygun çanta alındığını belirtmiş, hazır satılan iç çamaşırı o yıllarda olmadığı için gelin ağırlığı diken kişilerin aynı zamanda iç çamaşırı da diktikleri, bu kişilerden birinin de Sebahat terzi olduğu belirtilmiş, kıyafetlerini model kitaplarına bakarak veya ev gezmelerinde, günlerde arkadaşlarının üzerinde görüp beğendikleri, beğendikleri modelleri terzilere diktirdikleri anlatılmıştır⁶¹.

1955 yılında Hasan Nuri Güngör ile evlenen Nevin(Kaya)Güngör, gelin ağırlığının, Ortamahalle terzilerinden olan görümcəsi Vecihe Kuruçelik tarafından dikildiği, kumaşların Trabzon'dan Arif Tonguç ve Piyale Kumaş mağazalarından alındığı, kumaş türü olarak ipek, ipek tafta, saten, ipek kadife, yünlü ve jarse kumaşların kestirildiği, pembe renkli, tafta kumaştan uzun nişan elbisesi giydiğini, resim 20'de görülen mantonun ağırlıkta hazır alındığını, takı olarak dört dal bilezik, elmas dal gerdanlık ve platin yüzük takıldığını anlatmıştır. Yapılan söyleşide Nevin (Kaya) Güngör 1940'lı yıllarda, genç kızlık döneminde, daha sonra görümcəsi olacak Vecihe Kuruçelik'in diktiği kloş etekli, belden kesik, bedene oturan elbiseler giydiklerini anlatmış, ancak o döneme ait hiçbir kıyafeti kalmadığı, hepsini başkalarına verdiğini belirtmiştir. Günlük yaşamda, ev içinde basma elbise giydiklerini, basma kumaşları genellikle Akçaabat Sümerbank mağazasından aldıklarını, elbise modellerinin belden kesik, etekleri altı parçalı, büzgülü veya kloş olup, bedene pensler ile oturtulan, kısa kollu, kolsuz olduğu, giysileri mahallede bulunan terzilere diktirdiklerini ifade etmiştir.

⁶⁰ Suriye Bayraktar,2019 yılı itibarı ile halen Ortamahalle'de yaşıyor. Girişimci bir kişiliğe sahip, Salı günleri Akçaabat'ta açılan semt pazarında tezgahı bulunmakta, arkadaşı Cevahir Lermioğlu ile giysi saatışı yapmaktadır.

⁶¹ Nevin Kaya Güngör, Ortamahalle'de dünyaya gelmiş, ev hanımı, 2019 yılı itibarı ile halen Ortamahalle'de yaşıyor.

Aile fertlerinin giydiği kazak, hırka gibi giysileri elde ördüklerini anlatan Nevin (Kaya) Güngör, Ortamahalle’de “80 akıl, bir fikir” olarak bilinen bir örnek olduğunu, çok zor olan bu örnekte kazak ve hırka ördüğünü belirtmiş, bir başka örneğin “aşık yolunu şaşırды” olduğunu, bu örneği babasının çok sevdiği ve babası Bilal Kaya’ya kazak ördüğünü, eskiden köylerden yün getirildiği, bu yünlerle köylülere de hırka ördüğünü belirtmiştir.

O yıllarda kuaföre gitme diye bir adet olmadığı için gelinlerin kaşları evlerde kaş almayı bilen kişiler tarafından alındığı, gelinlerin baba evinde giydirildiği, saçlarının yapıldığı ve süslendiğini anlatan Nevin (Kaya) Güngör, düğünlerin evde yapıldığı, düğünden bir gün sonra, erkek evinde cumalık yapıldığı, yemekli bir eğlence olan cumalıkta sadece bayanların olduğu, gelinin tekrar gelinliğini giyerek arkadaşları, komşular ve aile fertleri ile birlikte eğlendiklerini ifade etmiştir.

Nevin Kaya Güngör ile yapılan söyleşide doğumlarda gecelik- sabahlık ve lizöz giyildiği, lizözün tığ veya şiş ile örüldüğü, gecelik ve sabahlığın ise ince ince desenli, çizgili ipek veya jarse kumaşlardan terzilere diktirildiği ifade edilmiş, düğünde halı olarak Isparta halının alındığı, halıyı genellikle misafir odalarına serdikleri, bunun dışında diğer yerlere sermek üzere kilim dokuttukları, şerit şerit kesilmiş kumaşların birbirine dikilip yumaklar yapıldığı, bu yumakların kilim dokuyuculara götürülerek istenilen en ve boyda dokutturulduğu, bu kilimlerin yörede bala kilim olarak isimlendirildiğini belirtmiş, evlerde ısınmak için misafir odasında genellikle mangal kullanıldığı, mangalda ise fındık kabuğu yakıldığı, mutfakta bakır güğüm ve bakır tencere, tava, sahan ve kıyılı denilen tepsiler gibi kap kacak kullanıldığı anlatılmıştır.

Nevin(Kaya) Güngör’ün giydiği, kareli kumaştan dikilmiş şal yakalı manto, gelin ağırlığında Trabzon’dan hazır alınmıştır. Takım elbise gömlek ve kravattan oluşan damat kıyafeti erkek terzisi tarafından dikilmiştir.

Fotoğraf 20: Nevin(Kaya) Güngör ve eşi nikâh fotoğrafı

Kaynak: Nevin (Kaya) Güngör Fotoğraf Albümü, (28.04.2018, N. Aydın arşivi)

Kocası Hasan Nuri Güngör'ün ut çaldığı, kendisinin ise Türk Sanat Müziği söylediğini anlatan Nevin (Kaya) Güngör “*evimize gelen gitmek istemezdi*” diyerek o zamanki mutluluklarını, Ortamahalle'deki sosyal yaşamı ve kültür düzeyini ifade etmiştir.

3.2.6. Şaduman ve Yılmaz Azaklı

1935 yılında Ortamahalle'de dünyaya gelen Yılmaz Azaklı, Akçaabat'ta erkek terzi olarak çalışmış, 1962 yılında Şaduman Azaklı ile evlenmiştir. Şaduman hanımın gelinliği, Ortamahalle'de Karamehmet'in eşi Nazmiye hanım tarafından dikilmiş, gelinlik kumaşı gelin ağırlığında, Akçaabat'tan Şenerler'in kumaş mağazasından alınmıştır. Şaduman hanıma takı olarak iki dal bilezik, yüzük, küpe ve saat takılmış kına kız evinde, düğün erkek evinde yapılmış, düğünden bir gün sonra da cumalık yapılmıştır⁶².

Mesleği erkek terziliği olan Yılmaz Azaklı çoğunlukla damatlık, takım elbise ve pantolon dikmiş, diktiği giysi kumaşlarını İstanbul'dan aldığını belirtmiştir⁶³. 2018 yılı itibarıyla halen Ortamahalle'de yaşayan Azaklı çifti ile 28/ 04/ 2018 tarihinde, Ortamahalle'deki evlerinde Ortamahalle'de yaşam, giyim kültürü ve terzilik mesleği konularında söyleşi yapılmış, Azaklı ailesi fotoğraf albümü incelenmiştir. Yapılan araştırmada Yılmaz Azaklı'nın, Akçaabat'ta meslektaşı olan erkek terzileri ile birlikte dükkân önünde, elde dikiş dikerken çekilmiş bir fotoğrafına da ulaşılmıştır⁶⁴.

Fotoğraf 21: Erkek terzi Yılmaz Azaklı, 1948 yılında, Akçaabat'ta çarşı içinde meslektaşı olan erkek terzileri ile birlikte dükkân önünde dikiş dikerken.

Kaynak: Yılmaz Azaklı Fotoğraf Albümü, (28.04.2018, N. Aydın arşivi)

⁶² Şaduman Azaklı, Yılmaz Azaklı'nın eşi, ev hanımı, 2019 yılı itibarı ile halen Ortamahalle'de yaşıyor.

⁶³ Yılmaz Azaklı, Akçaabat'ta erkek terzi, 2019 yılı itibarı ile halen Ortamahalle'de yaşıyor.

⁶⁴ Uğur Tüten, *Fotoğraflarda Yaşayanlar ve Akçaabat, 1930-1986*, Trabzon 2018, s.191.

4. Ortamahalle’de 1930-1970 Dönemine Ait Kıyafetler

4.1. Erkek Kıyafetleri

Ortamahalle’de erkekler dış giyim olarak pantolon, ceket ve yelek, yelek altına da gömlek giymişlerdir. Erkek terzilerine diktirilmiş kıyafet kumaşları İstanbul’dan alınmıştır (Foto.22).

Fotoğraf 22. Cevahir Lermioğlu’nun babası Mustafa Lermioğlu takım elbise giyerek fotoğraf çekirmiştir. Fotoğraf çekimi için saçlar erkek berberine taratılmıştır.

Ceket, pantolon, yelek ve gömlektan oluşmuş takım elbise 1944 yılında, Akçaabat’ ta erkek terzisine diktirilmiştir. Bol paça pantolona ütü izi yapılmış, kırlangıç yakalı ceket klasik modelde dikilmiştir

O yıllarda hazır giyim olmadığı için kilot, atlet, pijama gibi iç giyimlerin de terzilere diktirildiği ifade edilmiştir.

Kaynak: Cevahir Lermioğlu, (28.04.2018, N. Aydın arşivi)

1930’lu yıllarda erkek iç giyimleri de terziler veya evde dikiş bilen kadınlar tarafından dikildiği, içlik denilen giysilerin genellikle yörede kendir ipliği ile dokunmuş ketan kumaştan yapıldığı, damat bohçasına koyulan paçalı kilot ve atlet yerine kullanılan iç gömleğin ipek kumaştan dikildiği belirtilmiştir⁶⁵.

4.2. Çocuk Kıyafetleri

Suriye Bayraktar ile 28/ 04/ 2018 tarihinde yapılan söyleşide kışlık çocuk giysilerinin kazak, hırka, yelek, pantolon ve süveter olduğu, genellikle elde örüldüğü, örgülerin anne, babaanne ve anneanneler tarafından yapıldığını, tek renk iplikle burma, ajur, pazı tohumu, Türkan Şoray kirpiği gibi modeller dışında, iki ve çok renkli modellerde örgülerin yapıldığını anlatmıştır.

⁶⁵ Cevahir Lermioğlu fotoğraf albümü.

Fotoğraf 23, 24, 25: 1960'lı Yıllar, Ortamahalle'de Çocuk Kıyafetleri⁶⁶

Fotoğraf 26, 27, 28: Ortamahalle'de Çocuk Kıyafetleri

Suriye Bayraktar ile 28.04.2018 tarihinde yapılan söyleşide, 1960'lı yıllarda kışlık çocuk kıyafetlerini elde ördükleri, bu kıyafetlerin genellikle kazak, pantolon ve süveter olduğu, oğlu Salih Zeki Bayraktar'ın elde örülmüş, raglan kollu ve balıkçı yaka modelli kazağında burma örneği kullandığı belirtmiştir. (Fotoğraf 23) Kız çocuklarının elbiselerinin genellikle dikme olduğu, fotoğraf 24'teki kızı Filiz Bayraktar'ın elbisesi terzi Vecihe Kuruçelik tarafından dikilmiş, yelek ve pantolon elde örülmüştür. Büyüklere ait eskimiş kazaklar atılmayıp, sökülmüş küçüklere giysi örülmüş, iki farklı ipliğin birleştirilmesiyle elde edilen karışım iplikle kazak, süveter gibi giysiler yapılmıştır (Fotoğraf 25). Bazen de iplikleri birbiri ile karıştırmayıp, iki veya çok renkli iplikle örnekli kazak, yelek, süveter gibi çocuk giysileri örülmüş, bunlar genellikle ev kıyafeti olarak kullanılmıştır(Fotoğraf 27).

⁶⁶ Suriye Bayraktar fotoğraf albümü.

Hiçbir şey atılmayıp, eskiyen her şey değerlendirilerek yeniden kullanılabilir hale getirilir, yetişkin veya çocukların eskiyen örgü giysileri evdeki yaşlılar tarafından sökülerek, yumak yapılır, ipliğin inceliğine göre bu yumaklardan iki veya daha fazlası birlikte tekrar sarılarak elde edilen karışık iplikten yeniden kazak, hırka, pantolon ve yelek gibi giysiler örülür, çok eskimiş olanlar ise kilim dokutmada kullanılırdı. Yörede her evde kullanılan ve “*bala kilim*” olarak bilinen bu kilimler, kilim dokuyucuları tarafından el tezgâhlarında dokunurdu. Eskiyen basma giysiler de “*bala kilim*” dokutmak üzere şerit şerit kesilerek birbirine eklenerek dikilir, yumak yapılır, yörede çokça bulunan kilim dokuyucularına götürülerek evin ihtiyacı olan kilimler dokutulurdu⁶⁷.

Cevahir Lermioğlu ile 08/ 04/ 2018 tarihinde Ortamahalle giyim kültürü konulu söyleşide, çocuk giysileri ile ilgili olarak aile albümünde yer alan 1960’lı yıllara ait fotoğrafları çıkarmış, çocukların kıyafetleri hakkında bilgi vermiştir. Kazak ve süveterler elde örülmüş, örgüler evde anne, babaanne ve anneanne tarafından yapılmış, gömlekler terziye diktirilmiştir. (Fotoğraf 26). Akçaabat belediyesinin önündeki parkta çekilmiş fotoğrafta kızı Melike’nin giydiği kahverengi deri jile Almanya’dan gelmiş, oğlu Mustafa’nın kıyafeti terzi Vecihe Kuruçelik tarafından dikilmiştir. Yelek ve şorttan oluşmuş kıyafette lacivert renk kumaş kullanılmıştır(Fotoğraf 28)⁶⁸.

Fotoğraf 29: Ortamahalle çocukları hatıra fotoğrafı⁶⁹.

Ortamahalle’de yaz mevsiminde çekilmiş fotoğrafta erkek çocukların kıyafetlerinin hazır alındığı, kız çocuğunun elbisesinin dikme olduğu belirtilmiştir. Fotoğrafta erkek çocukların şort ve tişört giydikleri, kardeş olan çocuklara aynı renk ve modelde kıyafet giydirildiği, bunu çocukların birbirini kıskanmaması için yaptıkları ifade edilmiştir⁷⁰. (Fotoğraf 29)

⁶⁷ Suriye Bayraktar.

⁶⁸ Cevahir Lermioğlu fotoğraf albümü.

⁶⁹ Yılmaz Azaklı fotoğraf albümü.

⁷⁰ Şaduman Azaklı.

4.3. Nişan Kıyafetleri

Yapılan görüşme ve fotoğraf incelemelerinde Ortamahalle'de nişan kıyafeti olarak genellikle tuvalet, fantezi elbise veya gelinlik entari giyildiği, kıyafetlerde batı tarzı, modern görünümlü kıyafetlerin tercih edildiği, bu kıyafetlerin terzilere diktirildiği, model ve kumaşa terzi ile birlikte karar verildiği belirtilmiştir⁷¹.(Fotoğraf 30-31-32).

Fotoğraf 30: 1960'lı yıllar, Perihan (Şener) Ata ve Fethi Ata nişan fotoğrafı.

Kaynak: Kadriye Şener Fotoğraf Albümü.

Nişan kıyafeti, ipek kumaştan dikilmiştir. Kolsuz, yakasız, boydan bütün bir tuvalet olup, boyu ayak bilekleri hizasındadır, göğüs ve bel pensleri ile vücuda oturtulmuştur. Saç yapılmış, kıyafete uygun olarak saça küçük çiçekler takılmıştır.

Sağda ayaktaki bayan, Akçaabat Belediye Başkanı Hacı Emin Yavuz'un eşi Gül Yavuz, giydiği kurvaze kapamalı, erkek yakalı döpiyes dikme. Sol baştaki bayan Nurselen Şener, yün jorjet kumaştan elbise giyiyor.

Nişan elbisesi açık pudra rengi ipek tafta kumaştan, Trabzon'un ünlü terzi Nazire Ata tarafından dikilmiş, başa takılan taç da aynı kişi tarafından yapılmıştır. Damatlığı da erkek terzi dikmiştir. Nişan elbisesi, korsajlı, kare yakalı, kolsuz, kloş etekli, etek boyu diz altında olup, elbise sol yanı, bel yerinde oldukça büyük bir fiyonk dikilmiştir. Nişanda takı olarak elmas dal gerdanlık, bilezik, saat, küpe ve yüzükler takılmıştır. Başa takılan tac, rengârenk boncuklarla yapılmış, boncuklar kumaştan çekilen ipliklerle sarılmış, sarılı boncuklar ince demir teline geçirilip, taç şekli verilmiştir. Damat kıyafetini erkek terzi dikmiştir.

Fotoğraf 31: 1968-69'lu yıllar Şeyda Özcan nişan fotoğrafı.

Kaynak: Cevahir Lermioğlu Fotoğraf Albümü.

⁷¹ Gülşen Şener Erdemir.

Fotoğraf 32, 33: Şaduman Azaklı'nın ablasının nişan fotoğrafı
Kaynak: Yılmaz Azaklı Fotoğraf Albümü

Şaduman Azaklı'nın ablası nişan ve düğünde aynı elbiseyi giymiş. Elbise gelinin kendisi tarafından dikilmiş. Kıyafet belden kesik, eteği pilili etek boyu ayak bilekleri hizasında, turvakar kollu, bedene pensler ile oturtulmuş, yuvarlak yakalı bir modelde, potlu, çizgili, brokar kumaştan dikilmiş. Geline ağırlıkta takı olarak zincir ve ucuna takılmış lira, küpe ve saat takılmış, düğün ve nişanda saç yapımı ve duvak takılması işlemi kız evinde kendileri tarafından yapılmış, kuaföre gidilmemiştir. Yörede naylon çorap olarak isimlendirilen ince çorap ve beyaz renk ayakkabı giyilmiştir. O yıllarda günümüzde kullanılan külotlu çorap olmadığı için çorap boyları diz üstü boyda olup, bacağı tutması için lastik kullanılması gerektiği anlatılmıştır⁷².

4.4. Nikâh Kıyafetleri

Akçaabat Ortamahalle'de gelin hamamından kısa bir süre sonra, düğünden bir iki gün önce resmi nikâh kıyıldığı, nikâhta gelinlerin siyah döpiyes giydiği belirtilmiştir. Döpiyes, diz altı boyda düz dar etek ve erkek yakalı klasik ceketten oluşmakta olup, içine ipek gömlek giyilerek kullanılmaktadır. Gelin ağırlığında kestirilen döpiyeslik kumaşlar, ağırlık diken terziler tarafından, genellikle hep aynı modelde dikilmiştir. 1950- 60'lı yıllarda nikâh kıyafetlerinde şapka kullanımının da yaygın olduğu anlatılmış⁷³, o yıllara ait nikâh fotoğrafları incelendiğinde Ortamahalle'nin varlıklı ve ileri gelen ailelerinde, nikâh kıyafetini tamamlayıcı aksesuar olarak şapka kullanıldığı saptanmıştır. (Fotoğraf 35)

⁷² Şaduman Azaklı.

⁷³ Gülşen Şener Erdemir.

Yapılan araştırmada 1960'lı yıllarda Akçaabat Belediyesi eski başkanı Hacıemin Yavuz ve eşi Gülhanım Yavuz'un nikâh fotoğrafına ulaşılmıştır. Gülhanım Yavuz'un nikâh kıyafeti döpiyes ve içine giyilen gömlekten oluşmuş, kıyafet gelin ağırlığında diktirilmiştir. Döpiyes için siyah renk yünlü kumaş, gömlek için krem rengi ipek kumaş kullanılmış. Nikâh kıyafetinin modeli terzinin önerisi, kişinin isteği ve o dönemdeki modanın etkisiyle belirlenmiş, ceket tek sıra düğmeli, erkek yakalı, düz dar etek boyu diz altında, gömlek uzun kollu ve şömiziye yakalı olarak dikilmiştir⁷⁴. (Fotoğraf 34).

Ortamahalle'nin tanınmış ailelerinden dış doktoru Ercan Kanoğlu ve eşi Işıl Kanoğlu nikâhında çekilmiş fotoğrafa ulaşılmış, gelin Işıl Kanoğlu nikâhta kendinden desenli ipek brokar kumaştan dikilmiş, uzun kollu, hâkim yakalı, önden açık, diz altı boyda giysi giymiş, aksesuar olarak kalpak modelli şapka kullanmış, ellerine beyaz eldiven takmıştır. Nurhan Timurcioğlu tarafından dikilmiş kıyafet ayakkabı ve çanta ile tamamlanmıştır⁷⁵. (Fotoğraf 35).

Fotoğraf 34, 35: Ortamalle'de Nikâh Kıyafetleri

Gelin belden kesik, kloş etekli, bedeni korsajlı, göğüs altı büzgülü, kolsuz, sıfır yakalı, arka kısımda giysi boyunca pelerini olan ve yaka kısmı yapma çiçek ile süslenmiş tuvalet giyip, başına şapka takmıştır.

Yılmaz Azaklı ve eşi Şaduman Azaklı 1970'li yıllarda, nikâhta gelinlerin genellikle şapka taktıklarını belirtmişlerdir. Fotoğrafta gelin üzerinde takı olarak

⁷⁴ Cevahir Lermioğlu fotoğraf albümü.

⁷⁵ Ruzin Ocak fotoğraf albümü.

iki kat kordon ve bilezik görülmektedir. Şapka çevresi ve bele bağlanan kuşakta siyah renk kumaş kullanılmış, şapka ön sol kısmı yapma çiçek ile süslenmiştir.

Fotoğraf 36: Ortamahalle 1970’li yıllara ait nikâh fotoğrafı
Kaynak: Yılmaz Azaklı Fotoğraf Albümü.

Fotoğraf 37: Yılmaz Azaklı’nın babası Mehmet bey ve ikinci eşi Fatma hanımın 1940’lı yıllar nikâh fotoğrafı.
Kaynak: Yılmaz Azaklı Fotoğraf Albümü.

Nikâhta Mehmet Bey, yünlü, çizgili kumaştan dikilmiş pantolon, kurvaze ceket ve yeleden oluşan takım elbise, takım elbise içine ise kare desenli gömlek giymiş, Fatma hanım ise çiçek desenli empirme kumaştan elbise giymiştir. Elbise belden kesik olup önü düğmeli, erkek yakalı ve kol boyu dirsek hizasındadır. Elbise eteği düz olup, boyu diz altındadır. Baş açık, saçlar ortadan ayrılmış, iki yana taranmış ve arkada toplanmıştır. Takı olarak küpe takılmış ve ayağa parlak çorap giyilmiş, 2019 yılı itibarı ile günümüz modasında gençler tarafından çokça kullanılan bilekten bağcıklı ayakkabı kullanılmıştır.

4.5. Gelinlikler

Gelinlikler evlilik törenleri kadar eski bir geçmişe sahiptir. Tarihte bilinen ilk gelinlik MÖ 4000 yılında Eski Mısır’da kullanılmıştır. O dönemde gelinlik olarak beyaz keten giyilmiş, aksesuar olarak gösterişli taçlar kullanılmıştır. Eski Roma’da gelinlikte sarı renk kullanılmış, Ortaçağa gelindiğinde insanlar renge

fazla önem vermemiştir. Kumaşın kalitesi ve gösterişli olması en çok aranan özellik olmuştur. Gelinliğin dönüm noktası Kraliçe Victoria'nın beyaz gelinlik tercih etmesi olmuş, Kraliyet ailesi gümüş renkte gelinlik giymesine rağmen Kraliçe Victoria beyaz giymekte ısrar etmiş, bu dönüşüm tüm dünyada yayılmaya başlamıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda hanedan gelinleri kırmızı renkte ve pahalı kumaşlardan yapılan gösterişli gelinlikler giymiştir. Halk ise gelinliklerinde sadece kırmızıya bağlı kalmayıp mavi, pembe gibi canlı renkleri de kullanmıştır. 1870'lerden sonra batılılaşmanın etkisiyle açık renk gelinlikler kendini göstermiş, ilk beyaz gelinlik 1898'de II. Abdülhamit'in kızı Naime Sultan tarafından giyilmiştir. Sarayda başlayan beyaz gelinlik modası zamanla halk tarafından benimsenmiş ve Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlayarak gelenekselleşmiştir.⁷⁶

Beyaz gelinliğin dünyada ve Türkiye'de yaygınlaşması 1930'lu yıllardan başlayarak Akçaabat Ortamahalle'de de etkisini göstermiş, 1930'lu yıllarda kırsal kesimde yaygın olarak kullanılan, pembe, mavi renkli gelinlikler yerine beyaz veya krem renkli gelinlik kullanılmaya başlanmış, beyaz gelinlik kullanımı gelenekselleşerek günümüze kadar devam etmiştir.

Fotoğraf 38, 39, 40: Ortamahalle'de Gelin ve Damat Kıyafetleri⁷⁷

Ortamahalle giyim kültürü konusunda yapılan araştırmada, yüz yüze görüşme yapılan ailelerde hatıra olarak saklanmış gelinliğe ulaşılamamış, ancak tüm ailelerde gelin fotoğraflarına ulaşılmış, fotoğrafların tümünde beyaz gelinlik giyildiği görülmüş, gelinlikleri diken terziler ve model özellikleri konusunda elde edilen bilgiler derlenmiştir.

⁷⁶ Gelinliğin Tarihi.

⁷⁷ Cevahir Lermioğlu fotoğraf albümü.

Fotoğraf 38'deki gelinlik terzi Nurhan Timucioğlu tarafından dikilmiş, gelinlik kumaşı Trabzon'dan alınmıştır. Gelin Bilgi Acuner'e takı olarak çift hasır bilezik takılmış, duvağı yapma çiçek ve oldukça uzun gelin teli ile süslenmiştir. Gelinlik dikiminde içte atlas saten, dışta dantel kullanılmış, belden kesik, kloş etekli, yuvarlak yakalı ve kısa kollu dikilmiştir.

Fotoğraf 39'daki Ayşe Lermioğlu'nun gelinlik kumaşı 1967 yılında Trabzon'dan alınmış ve Trabzon'da diktirilmiştir. Gelinlik ipek saten ve dantel kumaştan oluşmuş, iç elbisede ipek saten kumaş, üstte dantel kullanılmış, içteki ipek saten elbisenin ön kısmı damla boncuklar ile süslenmiştir. Gelinlik boyuna kadar uzun duvak takılmış, duvak taçla süslenmiştir.

Fotoğraf 40'taki Sevgi Özer'in gelinliği Ortamahalle'de terzi tarafından dikilmiş. Takı olarak elmas dal gerdanlık, çift hasır bilezik takılmış. Gelinlik belden kesik, boyu ayak bilekleri hizasında, sıfır yakalı ve uzun kollu bir modelde, brokar kumaştan dikilmiştir. Duvak tülenden yapılmış, duvak çiçeği elde yapılmış ve duvağa sağ yanda gelin teli takılmıştır.

Fotoğraf 41, 42, 43: Ortamahalle'de Gelin ve Damat Kıyafetleri, (N. Aydın arşivi)

Fotoğraf 41'deki gelin Ortamahalle terzisi Kadriye Şener olup, gelinliğini kendisi dikmiştir. Gelinlik ipek kumaştan, uzun kollu, sıfır yakalı, belden kesik, kloş etekli modelde dikilmiş, duvak tacını kendisi yapmıştır. Tacın iç kısmına ince bir demir teli koyarak şekil vermiş, duvağına, gelinlik boyuna kadar uzunluğu olan gelin teli takmıştır.⁷⁸

Fotoğraf 42'deki gelin Akçaabat Ortamahalle'de yaşamış Şükran Töre olup, gelinlik terzi Kadriye Şener tarafından dikilmiştir. Yapılan incelemede gelinlik kumaşının ipek olduğu, gelinliğin belden kesik, kloş etekli, etek boyu ayak bilekleri hizasında, uzun kollu, sıfır yakalı bir modelde dikildiği, duvağın tülenden yapıldığı, duvak tacının, gelinliği diken Kadriye Şener'in kendi duvak

⁷⁸ Kadriye Şener fotoğraf albümü, 28 Haziran 2018.

tacı ile aynı olduğu, sağ omuzdan aşağı sarkacak şekilde duvağa gelin teli takıldığı ve gelinin elinde kenarı iğne oyalı ipek mendil kullanıldığı belirlenmiştir.⁷⁹

Fotoğraf 43'te gelin Şükran Kan ve gelinliği diken terzi Kadriye Şener fotoğraf çekirtmiştir. Gelinlik dikimde ipek ve atlas saten olmak üzere iki ayrı kumaş kullanılmış, gelinlik, boydan bütün olarak dikilmiştir. Etek boyu ayak bilekleri hizasında, uzun kollu, sıfır yakalı bir modelde dikilen gelinlikte atlas saten kumaş önde, ipek kumaş ise arka, yan ve kollarda kullanılmıştır. Önde atlas saten kumaşın üzeri pul, boncuk, inci, damla boncuk ile işlenmiştir. Duvak tülден yapılmış, duvak tacı gelinliği diken Kadriye Şener'in kendi duvak tacı ile aynı olup, sağ omuzdan aşağı sarkacak şekilde duvağa gelin teli takılmış ve gelinin elinde kenarı iğne oyalı ipek mendil kullanılmıştır.

Fotoğraf 44: Nuran Timurcioğlu Şen'in Sevgi (Töre) Cesur'a diktiği gelinlik
Kaynak: Ruzin Ocak fotoğraf albümü
(Haziran 2018, N. Aydın arşivi)

4.6.Okul, Bayram ve Kurs Kıyafetleri

Yapılan araştırmada Ortamahalle'de bir ilkokul olduğu, mahallenin hemen hemen tüm çocuklarının bu ilkokula gittiği belirtilmiştir, okul kıyafeti olarak kız ve erkek çocukların siyah önlük giyip, beyaz yakalık taktığı, hazır satılan önlük, yakalık olmadığı için okul önlükleri ve yakalıkların terziler tarafından dikildiği ifade edilmiştir. Beyaz patiska kumaştan çift kat dikilen yakalıkların net durması için kolalandığı, kolalama işleminde atlı marka kola kullanıldığı anlatılmıştır⁸⁰. Yüz yüze görüşmelerde okul fotoğrafı, 23 Nisan Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı ile kız çocuklarına yönelik

⁷⁹ Ruzin Ocak fotoğraf albümü.

⁸⁰ Gülşen Şener Erdemir.

açılan biçki- dikiş kursu fotoğraflarına ulaşılmıştır. Kaynak kişiler ile fotoğraflar incelendiğinde okul kıyafetleri gibi bayram kıyafetlerinin de terziler tarafından dikildiği belirtilmiş, biçki- dikiş kursuna katılan genç kızların önlük ya da forma gibi bir giysileri olmadığı, ancak son derece özenli ve temiz giyinerek kursa geldikleri anlatılmıştır.

Fotoğraf 45: 1970’li yıllarda Ortamahalle’de bulunan Fevzi Paşa İlkokulu bahçesinde çekilmiştir. *Kaynak: Yılmaz Azaklı Fotoğraf Albümü*

2018 yılı itibarıyla okulda eğitim- öğretim hizmeti halen devam etmekte olup, tarihi özelliği korumaktadır. Fotoğrafta yer alan öğrenciler arasında Yılmaz ve Şaduman Azaklı çiftinin oğlu bulunmaktadır. Kız ve erkek öğrenciler siyah önlük giyip, beyaz yakalıklı takmaktadırlar. 1990’lı yılların ortalarına kadar, tüm ilk ve orta öğretim öğrencilerinin forması olan siyah önlük tüm Türkiye’de kaldırılmış, ilköğretimde mavi önlük giymeye başlanmıştır.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramına katılan asker kıyafeti giymiş oğlu, gelin kıyafeti giymiş büyük kızları ile.

Asker kıyafeti hazır alınmış, gelin kıyafeti ise terziye diktirilmiş, yetişkin gelinliği gibi duvak yapılmış ve duvakta gelin tacı kullanılmıştır.

Çocuğun kullanım kolaylığı için kıyafetin boyu diz üstü yapılmıştır. Takı olarak boyun kısmına ince bir kolye takılmış, ayağa beyaz çorap ve beyaz ayakkabı giyilmiştir.

Fotoğraf 46: Nevin Kaya Güngör, eşi ve çocukları.

Kaynak: Nevin (Kaya) Güngör Fotoğraf Albümü (28.0.2018, N. Aydın arşivi)

Fotoğraf 47: Nurhan Timurcioğlu'nun 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramına katılacak yeğenleri için diktığı kıyafetler.

Kaynak: Nurhan Timurcioğlu Şen Fotoğraf Albümü. (10.05.2018, N. Aydın arşivi)

Sağdaki kıyafette papatya, soldaki kıyafette ise ateşböceği canlandırılmış.

Papatya kıyafetinin başlığı da Nurhan Timurcioğlu tarafından yapılmıştır.

Fotoğraf 48: Cevahir Lermioğlu 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramında, bayram kıyafeti ile.

Kaynak: Cevahir Lermioğlu fotoğraf albümü (08.04.2018, N. Aydın arşivi)

Kıyafet siyah pantolon, beyaz gömlekten oluşmaktadır. Pantolon beli kemerli, dar paça ve paça boyu bilekten yukarıda olup günümüz pantolon modellerinden hiçbir farkı görülmemektedir. Bluz erkek yakalı olup, önden açık ve ilik- düğme ile kapama yapılmıştır. Takma kollu bluz kol boyu dirsek hizasındadır. Saçlar iki örgü yapılmıştır. Ayağa beyaz renk çorap ve beyaz renk ayakkabı giyilmiştir. Gösteriştan uzak sade bir kıyafet olarak tasarlanmıştır.

Fotoğraf 49: 1960'lı yılların sonu, mahalle kursu öğrencileri. Cevahir Lermioğlu ve kurs arkadaşları.

Sağdan sola: Asiye Şal: Etek dikme, üstüne hırka giymiş

Nurselen Şener: Elbisesi dikme

Emine Şal: Etek, bluz aynı kumaştan, etek pileli.

Cevahir Lermioğlu: Elbise hazır, turvakar kollu.

Kaynak: Cevahir Lermioğlu fotoğraf albümü (08.04.2018, N. Aydın arşivi)

1954-1955 yıllarında Ortamahalle'deki ilkokulda biçki-dikiş kursu açıldığı ifade edilmiş, kursa katılan öğrencilerden Şaduman Azaklı, kursta biçki-dikiş öğretildiğini ve genellikle elbise ve bebekler için zıbın takımı dikildiğini anlatmıştır. Bebek zıbın takımı için opal kumaş kullanıldığı ve dikişlerin elde paris puan dikişi ile yapıldığını anlatan Şaduman Azaklı, “*kız çocuklarına kısa kısa elbiseler, giysiler dikerdik*” ifadesini kullanmıştır. Kursta ayrıca nakış ta öğretildiği, genç kızların genellikle çeyizlerini hazırlama amacıyla gittiği bu kurslarda misafir odasında sehpa üzerine serilecek üç parçadan oluşan oda takımı, yatak takımı yapıldığı, bohça ve peçete işlendiği, daha sonraki yıllarda mutfak takımları yapılmaya başlandığı belirtilmiştir.

Fotoğraf 50 bu kurslardan birine ait olup, kursa katılan öğrencilerin genellikle çevre mahallelerden geldiği, kıyafetler incelendiğinde elbiselerin basma kumaştan, belden kesik modelde dikilmiş olduğu, bazı öğrencilerin ise etek, kazak, hırka giydiği görülmüştür. Kurs bittikten sonra bu kişilerin hem kendi kıyafetlerini, hem de ev halkının kıyafetlerini dikerek, bir kısmının ise bunu meslek haline getirerek aile ekonomisine katkı verdiği belirtilmiştir.

Fotoğraf 50: Ortamahalle'de okulda açılmış olan biçki- dikiş kursu öğrencileri⁸¹

⁸¹ Yılmaz Azaklı Fotoğraf Albümü.

4.7. Günlük Kıyafetler

Fotoğraf 51,52, 53: Ortamahalle'de Günlük Kıyafetler⁸²

Fotoğraf 51: 1960'lı yıllar. Sevgi Özer'in günlük kıyafet olarak giydiği elbise terzi tarafından, belden kesik, kloş etekli, etek boyu diz altında, kolsuz ve sıfır yakalı modelde dikilmiştir.

Fotoğraf 52: 1960'lı yıllarda günlük kıyafet giymiş genç kızların hatıra fotoğrafı. Soldan sağa Sevgi Özer'in elbisesi terzi tarafından dikilmiş, cep kenarı ve öne fisto dikilerek süslenmiştir. Güzin Kuruçelik'in eteği terzi tarafından dikilmiş, Cevahir Lermioğlu hazır alınmış triko elbise giymiş, saçlar kendileri tarafından yapılmıştır.

Fotoğraf 53: 1963 yılında Asiye Şal'ın giydiği elbise düz divitin kumaştan, belden kesik, eteği pilili, etek boyu diz altında, bedeni penslerle oturan, kare yakalı, raglan kollu, kol evi büzgülü, uzun kollu bir modelde dikilmiş, yakadaki büzgü üstüne broş dikilerek süslenmiştir.

Fotoğraf 54,55, 56: Ortamahalle'de Günlük Kıyafetler⁸³

⁸² Cevahir Lermioğlu fotoğraf albümü.

Fotoğraf 54: 1960'lı yıllar. Gülhanım Yavuz, günlük kıyafet ile. Elbise terzi tarafından sıfır yakalı, kısa kollu, kuplu ve eteği pilili olarak dikilmiştir. Etek boyu diz altında olan elbise dikiminde desensiz düz kumaş kullanılmıştır.

Fotoğraf 55: Cevahir Lermioğlu'nun teyzesi hafız Metiye Bayraktar ve çocuğu. Empirme kumaştan dikilmiş elbise uzun kollu ve bebe yakalı. Kol ağzı manşetli, önde bele kadar ilik düğme ile kapama yapılmış, etek boyuna doğru yanlar hafif çan, etek boyu diz altında olan günlük bir ev elbisesi.

Fotoğraf 56. Nurhan Timurcioğlu Şen, kendi diktiği günlük kıyafet ile. Çok küçük kareli, gül kurusu renkte, ipeklî elbise. Yaka ve fırfırlarda ipek kumaş kullanılmış. Belden kesik, parçalı etekli, V yakalı, kısa kollu elbise modeli Nurhan Timurcioğlu tarafından belirlenmiştir.

Fotoğraf 57: Cevahir Lermioğlu ve arkadaşları.
Kaynak: Cevahir Lermioğlu fotoğraf albümü

1964 yılında, Lermioğlu Konağı'nda evin önündeki taşlıkta çekilmiş. Kıyafetler günlük ve dikme. Ortadaki kişi Cevahir Lermioğlu'nun kazağı örme olup, eteği dikme.

Sağdaki kareli elbisenin kol ağzı ve yakasına fisto dikilmiş, elbise belden kesik, etek beli büzgülü, etek boyu diz altında, pensler ile bedene oturan, sıfır yakalı, kol boyu dirsek hizasındadır.

⁸³ Cevahir Lermioğlu fotoğraf albümü.

Soldaki kareli elbise keten kumaştan dikilmiş, kalça hizasına kadar bedene oturtulmuş, eteği büzgülü, etek boyu diz altında, uzun kollu ve sıfır yakalıdır.

Saçlar aynı modelde ve kendileri tarafından yapılmış. Krepe yapılmış saçlara limon sürülüp toplanmış ve arkada topuz yapılmış.

1950-60'lı yıllarda Ortamahalle'de yaşayan aileler günlük kıyafetler ile hatıra fotoğrafları çektirmiş. Bu fotoğraflarda yer alan kişilerin giydiği giysilerden kazakların elde örme, etek ve elbiselerin kendileri tarafından kurslarda dikilmiş olduğu ifade edilmiştir⁸⁴.

Fotoğraf 58:
Ortamahalle'de günlük
giysiler

Fotoğraf 59:
Ortamahalle'de günlük
giysiler

Fotoğraf 58'de Suriye Bayraktar ve arkadaşı günlük kıyafetleri ile. Fotoğrafta Suriye Bayraktar'ın düz dar etek ve elde örme kısa kollu kazak giydiği, arkadaşının ise kareli kumaştan pantolon, empirme desenli elbise ve elbise üstüne açık renk hırka giydiği ifade edilmiştir⁸⁵.

⁸⁴ Şaduman Azaklı.

⁸⁵ Suriye Bayraktar.

Şaduman Azaklı, yengesi Sevim hanım ve ablasının günlük kıyafetler ile çekilmiş fotoğrafında Şaduman Azaklı'nın kareli kumaştan dikilmiş, sıfır yakalı ve kısa kollu, düz, dar elbise giydiği, yengesi Sevim hanımın koyu renk düz dar etek ve örgü bluz giydiği, ablasının ise kareli kumaştan pilili etek ve kısa kollu örgü bluz giydiği belirtilmiştir(Fotoğraf 59)⁸⁶.

4.8. Gezme Kıyafetleri

Fotoğraf 60: 1937 yılı, Akçaabat, Ortamahalle'de çekilmiş aile fotoğrafı. *Kaynak: Nurhan Timurcioğlu Fotoğraf Albümü, (10 Mayıs 2018, N. Aydın arşivi)*

Mor renkte, ipek kumaştan dikilmiş. Elbise belden kesik, kurvaze yakalı, kloş etekli, etek önde cepli, etek boyu dizaltında, turvakar kollu. Beyaz çanta ve beyaz pabuç ile kıyafet tamamlanmış. Takı olarak inci kolye ve hasır bilezik kullanılmış

Solda çiçekli empirme elbiseli kişi Nurhan Timurcioğlu'nun annesi. Elbise V yakalı, turvakar kollu, kuplu, etek boyu fırfırlı bir modelde dikilmiş.

Sağda düz renk elbiseli kişi teyzesi. Elbise boyu ayak bilekleri hizasında, yuvarlak yakalı, yaka çevresi ve etek boyu fırfırlı, turvakar kollu, beli kemerli bir modelde dikilmiş.

Çocuk Nurhan Timurcioğlu, 6 yaşında, kıyafeti jile ve bluzdan oluşmuş. Nurhan Timurcioğlu, anne ve teyzesinin kıyafetleri terzi tarafından dikilmiştir.

Fotoğraf 61: Nurhan Timurcioğlu Şen, kendi diktği gezme kıyafeti ile. *Kaynak: Nurhan Timurcioğlu Fotoğraf Albümü, (10 Mayıs 2018, N. Aydın arşivi)*

⁸⁶ Şaduman Azaklı.

Fotoğraf 62: 1950’li yıllar.

Kaynak: Cevahir Lermioğlu fotoğraf albümü

Elbise ve ceketten oluşmuş yazlık, gezme kıyafeti.

Ortamahalle’de terzi tarafından dikilmiş, elbise ve ceketle aynı kumaş kullanılmıştır.

Kumaş açık renk keten.

Elbise düz, sıfır yakalı, pensler ile bedene oturtulmuş ve diz altı boyda olup, ceket erkek yakalı, turvakar kollu bir modelde dikilmiştir.

Kıyafete uygun açık renk kapalı ayakkabı kullanılmıştır.

4.9. Sünnet Kıyafeti

Ortamahalle’de sünnet düğünleri çok önemli olup, erkek çocukların ilk mürüvvetini⁸⁷ görme olarak değerlendirilmiştir. Aileler bu törene özel önem vermiş, doğum, düğün yorganı gibi özel sünnet yatağı yorganları diktirilmiş, bu yorganlarda genellikle mavi renk ipek kadife veya atlas saten kumaş kullanılmıştır. Trabzon’un çok önemli kültürel miraslarından olan yorgancılık sanatının sergilendiği, ilmek ilmek işlenmiş tablo değerindeki sanat eseri yorganlar⁸⁸ ağız ve kenar kısmına dantel dikilmiş beyaz patiska ile kaplanarak kullanılmıştır. Sünnet yatağında kullanılan karyola takımının etek, yorgan ağzı, yastık ve kırlentlerine çapa marka iplikle yapılmış iğne veya tığ dantelleri dikilmiştir. Sünnet yatağının baş kısmındaki duvar, duvar halısı, seccade (Fotoğraf 63), özel kılıf içine koyulmuş Kur-anı Kerim asılarak süslenmiş, aile ve yakınları mutlaka bu süslenmiş yatakta, sünnet çocuğu ile hatıra fotoğrafı çektirmişlerdir (Fotoğraf 63-64).

⁸⁷ “Erkek” anlamındaki mer’ kökünden türeyen mürüet (*mürüvvet*), sözlükte “tam erkeklik” veya “mükemmel insanîyet” olarak tanımlanmaktadır.

⁸⁸ Nazmiye Aydın, Taras Shevchenko International Congress on Social Sciences-2, “Yorgancılık Sanatı ve Bir Yorgancının Yaşamı” konulu bildiri.

Fotoğraf 63, 64: Ortamahalle’de Sünnet Kıyafetleri ve Yatağı

Fotoğraf 63 Cevahir Lermioğlu’nun teyzesi hafız Metiye Hanım ve eşi Ahmet Bayraktar’ın oğlu Gürcan’ın sünnet fotoğrafı. Yatak örtüsü ipek kadife, örtü üstündeki üzüm ve yaprak deseni boncuk ile işlenmiş, Metiye hanım tarafından örtünün bocukları yaprak için yeşil, üzüm salkımı için mor renge boyanmış, sonra işlemede kullanılmış⁸⁹.

Fotoğraf 64 Suriye Bayraktar’ın oğlu Salih Zeki Bayraktar sünnet fotoğrafı. Çocuk 5 yaşında iken, sünnet evde yapılmış. Sünnet kıyafeti hazır alınmış, yatak süslenmiştir⁹⁰. Her iki fotoğrafta sünnet çocuklarına maşallahlı giysi ve şapka hazır alınmış, kıyafetler giydirilerek sünnet yatağında aile fotoğrafı çektirilmiştir.

⁸⁹ Cevahir Lermioğlu fotoğraf albümü.

⁹⁰ Suriye Bayraktar fotoğraf albümü.

4.10. Hamam Kıyafeti

Hamam kültürünün çok yaygın olduğu Ortamahalle'de düğünden yaklaşık bir hafta önce kız evinin düzenlediği gelin hamamı yapılır, gelin hamamından sonra da resmi nikâh kıyılırdı⁹¹. Bir tane hamamı olan Akçaabat'ta bazen ailelerin hamamı kapattığı, cumartesi kadınlar günü olup, mahallede Saimteyze "şu gün hamam gidilecek" diye haber yolladığında herkesin eş dost ve akrabaya haber verdiğini anlatan Gülşen Şener Erdemir, gümüş nalin, gümüş tas ve ipek peştemalların koyulduğu hamam bohçaları hazırlanıp, çift hasır bilezikler, elmas yüzük ve küpeler takılarak hamama gidildiği, hamamda ipek peştemalların takıldığı, çeşitli eğlencelerin yapıldığı ve bu eğlencelerden sonra göbek taşının etrafına oturularak, hep birlikte evlerden getirilen yemeklerin yenildiği o günlerin "çok güzel günler" olduğunu ifade etmiştir.

Sonuç

İnsanoğlunun en temel üç ihtiyacından birisi olan giyim, toplumların sosyo- ekonomik ve kültürel kimliğinin bir göstergesidir. Kültürel miras olarak tanımlanan tüm geleneksel değerlerin araştırılıp incelenmesi, yarınlara taşınması konusu günümüzün nasıl ki önemli koruma çalışmalarından birisi ise, aynı şekilde somut olmayan kültürel miraslarımızdan geleneksel kumaş ve giysiler de önemsenip, kültürel miras olarak yarınlara taşınması gerekmektedir.

40 yıllık dönemi kapsayan bu çalışmada Ortamahalle'de somut olmayan kültürel miras unsuru giysilerle ilgili olarak döneme ait belirgin özellikler ortaya konmuştur. Bu özellikler; 1930'lu, 40'lı, 1950'li yıllarda Türkiye'de Hazır Giyim Sanayii'nin olmadığı, bu nedenle kadın, erkek ve çocuk için mağazalarda hazır satılan giysi bulunmadığı, Ortamahalle'de kadın ve çocuk giysilerinin dikiş bilen kadın terzilere, erkek giysilerinin ise Akçaabat'ta erkek terzilerine diktirildiği, bu terzilerin 1930'lu yıllarda mahallede terzilik yapan kişilerin yanında yetiştiği, evlerde verilen bu kursların o yıllarda kadın eğitime çok önemli katkı verdiği, 1940'lı yıllardan itibaren ise örgün ve yaygın eğitim kurumlarında başlatılan biçki- dikiş kurslarında genç kızların biçki, dikiş, nakış konusunda eğitim almaya başladığı konusunda bilgi edinilmiştir.

Terzilerin dikmiş olduğu günlük ve özel giysi modellerinin özgün, abartısız ve fonksiyonel olduğu, kadın, erkek ve çocuk giysilerinin uzun yıllar kullanılarak eskitildiği, giysilik kumaş, takı, ayakkabı, terlik ve çantadan oluşan gelin ağırlığının ailenin maddi durumuna göre Akçaabat veya Trabzon'daki belli başlı mağazalardan alındığı, bu mağazaların Harun Kumaş, Binbir Çeşit, Menekşe kumaş mağazaları olduğu, ayrıca Sümerbank'tan günlük yaşam için basma elbiselik kumaşların alındığı bilgisi edinilmiştir. Bu kumaş satış mağazalarının günümüzde hepsinin kapanmış ve tarih sahnesinden silinmiş olduğu saptanmıştır.

⁹¹ Nazmiye Aydın-Nermin Saral, "Akçaabat Ortamahalle'de Yaşam ve Giyim Kültürü, Şener Ailesi Örneği", *Uluslararası Dünden Bugüne Akçaabat Sempozyumu 2018*, Akçaabat Belediyesi, İstanbul 2009, s. 226.

Gelin olacak genç kıza ağırlık olarak, evlendiğinde uzun bir süre gerekli olacak günlük, gezmelik veya özel günler için iç ve dış giyimlik kumaşların alındığı, bu kumaşların ipek, yün, pamuk gibi doğal lifli kumaşlar olduğu, dış giyimler gibi, kilot, sütyen, kombinezon, gecelik, sabahlık gibi iç giyimlerin de terzilere diktirildiği, kişiye özel, ısmarlama takı yaptırıldığı, ısmarlama takı yaptırılan kuyumculardan birisinin Gökseller Sarraf olduğu, takı olarak Ortamahalle’de elmas dal gerdanlık, elmas yüzük, çift hasır bilezik ve yüzük alındığı, evlendikten sonra bu takıların günlük yaşamda kullanıldığı bilgisi edinilmiştir.

Pantolon, kazak, süveter, yelek gibi çocuk giysilerinin elde örüldüğü, eskiyen ve küçülen örgü giysilerin atılmayıp söküldüğü, sökülen ipliklerin birlikte kullanılması ile yeni giysi ve ev tekstillerinin üretildiği bilgisi edinilmiş, aktarılan bilgilerin fotoğraflar ile örtüştüğü sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın yapıldığı dönemde, kadın giyiminde kullanılan doğal yünlü ve ipekli kumaşların günümüzde gelir seviyesi yüksek kişiler dışında temin edilmesinin çok zor olduğu, yünlü ve ipekli dokuma fabrikaları kapatıldığı için bu tür kumaşların artık tanınmadığı bilgisi edinilmiştir.

Öneri olarak, zengin bir giyim ve yaşam kültürü olan Ortamahalle’de mutlaka kentin tarihi ile örtüşecek müzeler kurulmalıdır. Kültürel kimliğin, yaşanan dönemin göstergesi olan giysiler, fotoğraflar, kumaşlar ve yaşam içinde kullanılan eşyalar bu müzelerde sergilenerek gelecek kuşaklara aktarılmalıdır. Açılacak müze, bir turizm bölgesi olan Ortamahalle’ye ilgiyi daha da artıracak, yaşam ve giyim kültürünü görsel anlamda tanıtmaya olanağı doğacaktır. Yörede eksikliği yaşanan bu müze veya müzelerin açılması, kimlikli bir toplum bilincinin oluşmasına ve koruma kültürünün gelişmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. İnternet Kaynakları

<http://june.com.tr/tr-TR/blog-detail/48/gelinligin-tarihi>, *Gelinliğin Tarihi*, Şubat 20, 2017, erişim 13/ 08/2020.

<http://www.trabzonkulturturizm.gov.tr/TR,57613/akcaabat.html> 2018

<https://islamansiklopedisi.org.tr> > muruvvet, (Erişim 13/01/ 2020).

2. Kitap ve Makaleler

Akcaabat Tarihi Ortamahalle Evleri, Akcaabat Belediyesi, Trabzon 2017, s. 1

AKSU, Yüksel, *Tarihi Süreçte Trabzon Kadınının Giyinişi Albümü*, Ankara 2016.

AYDIN, Nazmiye, “1940’lı Yıllarda Trabzon’da Bir Terzi “Nazire Ata”, *Al-Farabi 4. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi 2-5 Mayıs 2019*, Ed. Özlem Ülger-Atabek Movlyanov, Erzurum 2019, ss.1024-1042.

AYDIN, Nazmiye, “Yorgancılık Sanatı ve Bir Yorgancının Yaşamı”, *Taras Shevchenko International Congress on Social Sciences- 2*, Ankara 2019, ss. 252-270.

AYDIN, Nazmiye-SARAL, Nermin, “Akçaabat Ortamahalle’de Yaşam ve Giyim Kültürü Şener Ailesi Örneği”, *Uluslararası Dünden Bugüne Akçaabat Sempozyumu 12-14 Ekim 2018*, Akçaabat Belediyesi, İstanbul 2019, ss. 217-230.

AYGÜN, Necmettin, “XIX. Yüzyılın Ortalarında Trabzon’da Sosyal ve İktisadi Yapı”, *Karadeniz Araştırmaları*, C: 5, S: 17, Bahar 2008, ss.75-111.

BAYRAKTAR, Fatma, *Dış Giyim Temel Bilgi ve İşlemler*, Ankara 1976.

BURSALIGİL, Gözde, *Antropolojik Açından Giyim Kültürü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s. IV.

GEDİKOĞLU, Haydar, *Trabzon Folkloru*, Trabzon Valiliği, İstanbul 2016.

GÜNVARAN, Şadiye-GÖKÇEL, Olcay, *Giyimde Ön Bilgiler*, Emel Matbaası, Ankara 1968.

Kültür Sanat ve Turizm Şehri Akçaabat, Akçaabat Belediyesi, Trabzon 2017.

LERMİOĞLU, Muzaffer, *Akçaabat Tarihi ve Birinci Genel Savaş Hicret Hatıraları*, İstanbul 2011.

Moda Geçmişten Günümüze Giyim Kuşam ve Stil Rehberi, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2013.

MURATOĞLU, Yurdağül, DEMİR ŞENER, Fatma, *Kadın Giysi Tasarımı Etek*, Ya-Pa Yayınları, İstanbul 2002.

ÖZDİL, Yılmaz, *Mustafa Kemal*, Kırmızı Kedi Yayınları, İstanbul 2018.

SAKA, Emine Akın-ERTÜRK Sevinç-ÖZEN Hamiyet, ”Geleneksel Akçaabat Evleri’nin Miras Değeri”, *Uluslararası Dünden Bugüne Akçaabat Sempozyumu, 2013*, Akçaabat Belediyesi, İstanbul 2014, ss. 445-460.

ŞİMŞEK, Eyyub, “On Sekizinci Yüzyılın Başında Trabzon’da Giyim-Kuşam (1700-1725)”, *Mavi Atlas GŞÜ, Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Güz 2013, S: 1, ss. 51-66.

Trabzon, Haz. Volkan Canalıoğlu-İsmail Kansız-Veyssel Usta, Trabzon Valiliği, İstanbul 2002.

TUTAL, Tuğba, *17. ve 18. Yüzyıllarda Osmanlı Giyim Kültürüne Batı Giyim Kültürünün Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, İstanbul 1992.

TÜTENK, Uğur, *Fotoğraflarda Yaşayanlar ve Akçaabat, 1930-1986*, Trabzon 2018.

USTA, Veyssel, “Kadınların Toplumsal Yaşama Katılmalarında Öncü Bir Kurum: Trabzon Bıçkı Dikiş Yurtları”, *Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Trabzon 2017, ss. 590-613.

3. Kaynak Kişiler

Gülşen Şener ERDEMİR

Cevahir LERMİOĞLU

Kadriye ŞENER

Haydar GEDİKOĞLU

Ruzin OCAK

Nurhan Timurcioğlu ŞEN

Mehmet TİMURCİOĞLU

Zehra Kocabaş KANDEMİR

Nurselen ŞENER

Suriye BAYRAKTAR

Nevin Kaya GÜNGÖR

Şaduman AZAKLI

Yılmaz AZAKLI

Suzan SEZER